

Artikkeli

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Aikuisten neuvottelua lasten näkyvyydestä

Lasten toimijuus ja ei-toimijuus sharenting-ilmiötä käsittelevissä uutis- ja blogiteksteissä

Tässä artikkelissa tarkastelen, miten lasten toimijuus rakentuu diskursiivisesti lasten kuvien jakamista käsittelevissä uutis- ja blogiteksteissä. Lähestyn lapsuutta sosiologisen lapsuudentutkimuksen näkökulmasta, joka painottaa lasten toimijuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa. Artikkelin aineisto koostuu yhteensä 95 suomenkielisestä uutis- ja blogijutusta, joissa käsitellään niin sanottua sharenting-ilmiötä eli vanhempien tapaa jakaa lapsistaan kuvia ja tietoa sosiaalisen median alustoilla. Multimodaalisen kriittisen diskurssianalyysin (MCDA) avulla olen tunnistanut aineistosta kolme lasten toimijuutta määrittävää diskurssia: 1) kontrollin diskurssi, 2) ajan diskurssi sekä 3) erityislaatuisuuden diskurssi. Esitän, että sharenting-ilmiöstä käytävä julkinen keskustelu toisintaa tapaa representoida lapsuutta aikuisten toimesta ja aikuisia varten. Lasten näkemyksiä kuullaan keskustelussa vain harvoin. Keskustelua luonnehtii myös odotuksen tila, jossa aikuisten näkemykset kiinnittyvät lasten kasvuun ja kehitykseen sekä yhteiskunnallisen sääntelyn mahdollisiin muutoksiin.

AVAINSANAT: diskurssianalyysi, julkinen keskustelu, lapsuus, sharenting, toimijuus

Iltalehti julkaisi kesäkuussa 2022 kuvan presidentti Sauli Niinistön 4-vuotiaasta lapsesta urheilutapahtuman katsomossa (Iltalehti 2022). Kuvan julkaisemisen oikeutuksesta käytiin julkista keskustelua ja tapahtuma kirvoitti jopa kantelun Julkisen sanan neuvostoon, josta annettiin kuitenkin vapauttava päätös (JSN 2022). Huomionarvoista on, että presidentti Niinistö oli aiemmin itse julkaissut kuvan lapsestaan julkisella Twitter-tilillään vuonna 2018, josta se levisi nopeasti myös medioiden käyttöön. Mistä koko keskustelussa oli kyse?

Tämän artikkelin näkökulmasta edellä mainitussa julkisessa keskustelussa on kysymys aikuisten tavasta neuvotella ja tehdä päätöksiä lasten representaatioista ilman lasten osallisuutta. Tämä artikkeli keskittyy tarkastelemaan lasten toimijuutta ja sen puutetta niin sanotun

sharenting-ilmiön kontekstissa. *Sharenting*¹ muodostuu sanoista *sharing* ja *parenting* ja tarkoittaa vanhempien tapaa jakaa representaatioita lapsistaan ja vanhemmuudestaan sosiaalisen median alustoilla (Blum-Ross ja Livingstone 2017, 110). Alun perin uutismediassa (ks. Time 2013) nimetty *Sharenting*-ilmiö on ollut siihen liittyvien riskien vuoksi esillä kansainvälisessä julkisessa keskustelussa jo noin kymmenen vuoden ajan. Suomalaiseen keskusteluun ovat ottaneet aktiivisesti osaa sekä uutismediat että bloggaavat vanhemmat. Tutkin tässä artikkelissa multimodaalisen kriittisen diskurssianalyysin avulla, millaiseksi lasten toimijuus rakentuu *sharenting*-ilmiötä käsittelevissä uutis- ja blogiteksteissä.

Sharenting-ilmiötä on tutkittu kansainvälisesti sekä sisältöjä tuottavien vanhempien (mm. Blum-Ross ja Livingstone 2017; Abidin 2017) että kohteena olevien lasten näkökulmista (mm. Lipu ja Siibak 2019; Ouvrein ja Verswijvel 2019), mutta *sharenting*-ilmiöstä käytävää julkista keskustelua ja lasten roolia siinä ei ole vielä kartoitettu. Ilmiötä ei ole aiemmissa tutkimuksissa myöskään lähestytty sosiologisen lapsuudentutkimuksen näkökulmista. *Sharenting*-ilmiö tuo näkyväksi aikuistoimijuuden ristiriidan, kun vanhemmat, joiden tulisi suojella lapsiaan altistavat lapsensa datafikaation kontekstissa riskeille (Blum-Ross ja Livingstone 2017, 110). Näitä riskejä ovat muun muassa identiteettivarkaudet (BBC 2018), valokuvien seksualisoiva käyttö (Pelastakaa Lapset 2021) ja kiusaaminen (Autenrieth 2018, 222), minkä lisäksi vanhemmat tuottavat lastensa puolesta verkkoidentiteettiä (Kallio 2021, 69). Tutkimusten perusteella lasten ja vanhempien välillä on suuria näkemuseroja siitä, tulisiko vanhempien kysyä lasten suostumusta heitä koskevien sisältöjen jakamiseen (Lipu ja Siibak 2019; Moser ym. 2017). Myös YK:n Lapsen oikeuksien komitean yksi suositus Suomelle toukokuussa 2023 koski lasten oikeutta yksityisyyteen digitaalisissa ympäristöissä (UM 2023).

Artikkelissa tarkastelen lasten toimijuutta sosiologisen lapsuudentutkimuksen näkökulmasta, joka korostaa lasten yhteiskunnallista toimijuutta ja omaa ääntä (Alanen 2009, 18–23). Myös Suomen vuodesta 2021 voimassa ollut kansallinen lapsistrategia ottaa yhdeksi tavoitteekseen lasten ja nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen (STM 2024). Yhteiskunnallisessa keskustelussa nuorten näkökulmat kuitenkin usein sivuutetaan tai niitä nostetaan esiin muodon vuoksi (Honkatukia ja Rättilä 2023, 7). Lapsuudentutkimuksen näkökulmasta on tärkeää tutkia, millaista toimijuutta tai ei-toimijuutta lapsilla on heitä koskevassa julkisessa keskustelussa. Artikkelini tuottaa uutta tietoa siitä, kuinka suomalaisissa uutismedioissa ja julkisessa keskustelussa ylipäättään representoidaan lapsuutta ja mahdollistetaan lasten äänen kuuluminen heitä koskevissa aiheissa.

Lasten toimijuus suojelun ja osallistamisen ristipaineissa

Artikkelin keskeinen käsite on *lasten toimijuus*, jonka määrittelen sosiologisen lapsuudentutkimuksen näkökulmista käsin. Esittelen seuraavaksi, miten lapsiin kohdistuva tutkimus on muovautunut kehityspsykologisesta suuntauksesta kohti lasten toimijuutta painottavaa lapsuudentutkimusta. Tuon myös esiin, kuinka keskeisessä roolissa lapsiin liittyvässä aikuisten neuvottelussa ovat yhtäältä suojelun ja toisaalta osallistamisen puhettavat (ks. Lastensuojelun Keskusliitto 2019, 23–25). Nämä puhettavat, joita voidaan universaaleina ja standardoituneina nimittää yhteiskunnallisiksi ja historiallisiksi makrotason diskursseiksi (Alvesson ja Kärreman

2000; Pietikäinen ja Mäntynen 2009) näkyvät myös tutkimukseni aineistossa voimakkaana pohjavireenä. Suojelu on liittynyt erityisesti 1900-luvun tutkimusperinteeseen, kun taas uusi lapsuudentutkimus on pyrkinyt edistämään lasten osallisuutta ja toimijuutta: Uusi lapsuudentutkimus voidaan nähdä lasten etua ajavana ”advokatoorisena” liikkeenä, jonka tutkimusvolyyymi kasvaa jatkuvasti (Alanen 2009, 27). Toisaalta esimerkiksi sosialisatioteorialla on yhä vankka asema yhteiskuntatieteellisessä kirjallisuudessa, ja psykologis-pedagoginen tieto on suodattanut vuosikymmenten aikana ammattilaisilta myös vanhempien arkeen (emt., 14–17).

”Lapsen vuosisadan” eli 1900-luvun aikana lapsuus institutionalisoitui muun muassa koululaitoksen myötä, lasten terveyttä ja kehitystä alettiin seurata niin lääketieteen, psykologian kuin pedagogiikan näkökulmista ja lasten kohteluun liittyvää lainsäädäntöä kehitettiin (Alanen 2009, 14). Sotien jälkeisessä Euroopassa lapset haluttiin pelastaa huonojen elinolosuhteiden keskeltä (emt., 13). Kehityspsykologisesta tulokulmasta tuli 1900-luvun loppupuoliskolla hegemoninen näkökulma kodeissa, kouluissa ja politiikassa, ja sillä selitettiin lasten olemusta, vaiheistettiin lapsuutta ja määritettiin lapset kehittyvinä olentoina (James ja Prout 1997, 9–12). Kehityspsykologinen näkökulma tuottaa yhä monissa tutkimuksissa ja oppikirjoissa lapset osana sosialisatiota (Alanen 2009, 17). Sosialisatioteorian mukaan lapset nähdään epäkypsinä, irrationaalisina ja kyvyttöminä, kunnes he aikuisten ohjauksella kehittyvät lopulta sosiaalisiksi ja aikuisiksi (James ja Prout 1997a; Mackay 1973). Näin ollen aikuisuudesta tuotetaan toimijuuden normia ja lapset nähdään hierarkkisessa sukupolvijärjestyksessä hoidon, suojelun, valvomisen ja kasvattamisen kohteina (Alanen 2009, 14–17).

Niin sanottu uusi lapsuudentutkimus alkoi 1980-luvulla haastaa näkemystä lapsista vain tulevana aikuisina ja lapsuudesta luonnollisena ja universaalina ajanjaksona muun muassa sosiologien Allison James ja Alan Prout toimesta (Alanen 2009; James ja Prout 1997a). Lapsuudentutkimus on ollut alusta asti monitieteistä (Alanen 2009, 24), mutta viittaa sosiologisella lapsuudentutkimuksella sen sosiologiseen perinteeseen. Lapsuuden historiallinen ja kulttuurinen rakentuminen, jota omalta osaltaan oli edistänyt historioitsija Philippe Arièsin kirja *Lapsuuden vuosisadat* (1962), tuli tärkeäksi näkökulmaksi lapsuudentutkimukselle, siinä missä myös aiemmin tutkimuksissa ”mykkinä” kohteina toimineiden lasten omasta äänestä tuli tutkimuseettisesti keskeisen tärkeää (Alanen 2009; James ja Prout 1997a). Lasten toimijuuden ja osallisuuden painottamiseen vaikutti myös YK:n Lapsen oikeuksien sopimus, joka hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 1989 (UN 1989). Uusi lapsuudentutkimus ei pyrkinyt kiistämään lasten biologista kypsymättömyyttä, mutta näki, että sen merkityksellistäminen on lähtöisin kulttuurista (James ja Prout 1997a, 7).

Sosiologisen toimijuusnäkemys mukaisesti lapsuudentutkimuksessa toimijuus kytkeytyy vahvasti rakenteisiin (Lehtinen 2009, 90–91). Lasten toimijuuden tunnustaminen sosiaalisen muutoksen mahdollistajana on keskeistä, mutta samaan aikaan lapsuutta on katsottavana myös rajoittavana ja mahdollistavana sosiaalisena instituutiona, joka on olemassa ilman yksittäisten lasten ja aikuisten toimintaa (James ja Prout 1997a; Giddens 1979). Lasten toimijuus kytkeytyy siis muun muassa siihen, millaisia sosiaalisia toimijoita lapset voivat olla: millaista subjektiviteettia heillä on yhteiskunnan sosiaalisten, moraalisten, poliittisten ja taloudellisten rajoitteiden puitteissa (James ja James 2008, 11). Lapset nähdään osallisina yhteiskunnallisissa suhdejärjestelmissä, eikä heihin suhtauduta vain hoivaa ja kasvatusta vastaanottavina osapuolina, vaan ihmisinä, joilla on ansioita yhteiskunnassa. Keskeistä toimijuudessa on myös

se, että lapset itse rakentavat lapsuutta eikä niin sanottua ”normaalilapsuutta” ole olemassa. (Alanen 2009, 22–23.)

Lapsudentutkimuksen nykykeskusteluissa rakennepuhe on kuitenkin saanut osakseen myös kritiikkiä: painottaessaan lapsuuden sosiaalista rakentumista lapsudentutkimuksen ei ole nähty ottavan huomioon esimerkiksi lapsen äänen ja oikeuksien sosiaalista rakentumista (Hammersley 2017; Canosa ja Graham 2020). On myös esitetty, että ymmärrettävästi paradigman muutosta ajaneen lapsudentutkimuksen olisi kyettävä tasapainoilemaan lapsuuden bio-sosiaalisten ulottuvuuksien välillä (Ryan 2012; Tisdall 2012; Canosa ja Graham 2020). Myös lasten toimijuuskäsitteen normatiivisuutta ja universaaliutta on kritisoitu viime vuosina. Tutkimuksessa on tuotu esiin, että lasten toimijuuden universaali idea on lähtökohdiltaan länsimainen ja individualistinen eikä ota huomioon lokaaleja konteksteja ja toimijuuden relationaalisuutta (Abebe 2019; Edmonds 2019; Tisdall 2016). Normatiivinen suhtautuminen toimijuuteen on tarkoittanut myös sitä, että lasten tulkinnanvaraisen toimijuuden, kuten lapsityön tai seksuaalisen aktiivisuuden, näkeminen voimauttavana tai toimijuutta lisäävänä on ollut lapsudentutkimukselle vaikeaa (Tisdall 2016; Edmonds 2019; Canosa ja Graham 2020).

Määrittelen tässä artikkelissa mediarepresentaatioiden kautta välittyneen lasten toimijuuden aikuistoimijuuden ja yhteiskunnallisten instituutioiden, kuten journalismin, rajoittamaksi. Lapsilla on aikuisasiantuntijuuden ja mediainstituutioiden rajaamassa tilassa myös ei-toimijuutta, jolloin heidän näkökulmansa eivät tule lainkaan huomioiduiksi tai niiden huomioiminen on tokenistista eli näennäistä (Mitchell ja Colville 2022). Ymmärrettävästi lasten toimijuudella on myös ikään ja kykyihin liittyviä rajoitteita digitaalisissa mediaympäristöissä, ja relationaalisesti aikuistoimijuuden voidaan nähdä osaltaan tukevan lasten toimijuutta.

Lapsuuden representaatiot mediassa

Lasten medianäkyvyyden tarkastelu on artikkelin tulokulman vuoksi tärkeää, sillä representaatiot välittävät olemassa olevia puhetapoja, jotka osaltaan rakentavat lapsuuden hallinnointiin kohdistuvia yhteiskunnallisia toimintamalleja. Analysoimalla ja purkamalla lapsuuden representaatioita voidaan tuoda näkyväksi tapoja, joilla lapsuuden toimijuutta ymmärretään ja välitetään yhteiskunnassa.

Ymmärtääksemme, miten lapsuus instituutiona rajoittaa lasten mahdollisuuksia osallistua julkiseen keskusteluun, on tärkeää luoda katsaus lasten uutisrepresentaatioihin. Emiljano Kaziaj (2016) käyttää termiä *aikuiskatse* (suom. oma) aikuisten tavasta tuottaa lapsuuden representaatioita tuodakseen esiin lasten ja aikuisten epätasa-arvoista suhdetta uutisjuttujen kontekstissa. Hänen mukaansa lapset kuvittavat usein lapsista kertoavia uutisjuttuja, mutta jutut kehystetään aikuisnäkökulmasta käsin (emt.). Lasten näkemykset jäävätkin uutisissa usein kuulematta, vaikka lapset olisivat jutun keskiössä (Carter 2022, 287). Toisaalta lapset saattavat myös kuvittaa juttuja, joissa ei käsitellä lapsia ja lapsuutta lainkaan (Kivimäki ja Laiho 2003, 90).

Lapsuuden representaatiot uutisissa ovat usein varsin stereotyyppisiä. Lapset kuvataan usein haavoittuvaisina ja suojelua tarvitsevinä (Larsen 2017, 898) sekä rikosten tai yhteiskunnallisten epäkohtien uhreina (Olson ja Rampaul 2022, 29). Lasten uhripositio tuottaa sekä toivottuja reaktioita lukijoissa että tukee journalismin kriittisyyden ihannetta, kun haavoittuvista

ryhmistä uutisoidaan (Larsen 2017, 898). Lasten uhripositio uutisjutuissa ei kuitenkaan palvele lapsia, vaan toisintaa lasten alisteisen aseman narratiivia yhteiskunnassa (Carter 2022, 287). Lisäksi lapset eivät ole uhreina samanarvoisia keskenään. Keskiluokkainen valkoisuus on lapsuuden normi, jonka mukaisesti muun etnisen taustan omaavat lapset määrittävät lapsuuden representaatioissa muun muassa vierauden tai nälän kuvittajiksi (Olson ja Rampaul 2022; Bolotta ja Dympna 2022).

Uhriuden lisäksi lapsuus symboloi aikuisille paljon muutakin: Lapsuus on sekä menneisyyden nostalgian että tulevaisuuden toivon kyllästämää (Faulkner 2010, 55–66), minkä vuoksi ei ole vaikea ymmärtää, että lasten viattomuus on ollut 1800-luvulta alkaen vahvasti tuoteistetua (Vänskä 2012, 92–93). Symbolisesti lapset kantavat tulevaisuutta harteillaan, minkä takia lapsuuden representaatioita hyödynnetään niin mainonnassa kuin politiikassakin (James ja Prout 1997b, 239). Lapsuuden merkitykset ovat tärkeitä myös sharenting-ilmiössä. Kaupallinen äitibloggaus ja vaikuttajamarkkinointi ovat osa sharenting-ilmiötä, jossa suloiset lapset ovat mukana kaupallisissa yhteistöissä esittelemässä muun muassa lastenvaatteita ja leluja (Kallio 2021; Archer 2019).

Vaikka lapsuuden representaatioita käytetään mediassa laajamittaisesti, on lasten oma ääni usein paitsiossa. Lasten osallistaminen yhteiskunnalliseen keskusteluun ei ole kuitenkaan yksiselitteistä. Lastensuojelun Keskusliiton *Opas lasten haastattelijoille ja kuvaajille* tuo ilmi ikäkysymyksen eli sen, kuinka lasten haastatteluun vaatii tasapainoilua huoltajan luvan ja lapsen sananvapauden välillä (Ojala 2011, 4–7). Tutkimuksissa on kuitenkin huomattu, että journalismissa lapsiin suhtaudutaan usein yhtenä, haavoittuvaisena ryhmänä eikä eri ikäisinä yksilöinä, jotka voisivat osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun (Larsen 2017, 903–905). Lasten suojeleminen kuuluu journalistien eettisiin velvollisuuksiin, ja on toki olennaista pohtia, haluavatko esimerkiksi pienet lapset tulla yhden asian symboleiksi tai puolestapuhujiksi mediassa (emt.). Toisaalta journalistien ohjeista ja säädöksistä ei aina käy ilmi, miltä lapsia pyritään suojelemaan ja suojellaanko lopulta kenties enemmän media-yritysten tai huoltajien intressejä (Himma-Kadakas ja Tenor 2023, 93). Jotta lapset voisivat seurata ”omanikäistensä käsityksiä maailman menosta” ilman ”aikuisien siivilöintiä” (Ojala 2011, 4) tulisi lapsia haastatella ja kuvata mediaan toimijoina. Suojelun ohella journalistien velvollisuuksiin kuuluu myös haavoittuvien ryhmien asioista kertominen ja heidän ääntensä kuuleminen (Larsen 2017, 903).

Sharenting-ilmiötä koskeva julkinen keskustelu aineistona

Koska sharenting-ilmiö rakentuu sekä lapsuuden representaatioista että niiden jakamiskäytännöistä, myös sitä koskeva mediakeskustelu koskee ilmiön molempia ulottuvuuksia. Näin ollen tarkastelen media-aineiston analyysissä rinnakkain sekä puhetta jakamiskäytännöistä että representaatioista ja analysoin aineiston visuaalisia representaatioita. Puhun tässä tutkimuksessa lapsina kaikista alle 18-vuotiaista, joita koskettaa alaikäisinä muun muassa Lapsen oikeuksien sopimus (UN 1989).

Artikkelin aineisto koostuu yhteensä 95 suomenkielisestä uutis- ja blogitekstistä, jotka käsittelevät sharenting-ilmiötä. Uutismedioiden uutis-, lifestyle- ja mielipidejuttuja aineis-

tossa on 56, pienempien järjestö- ja opiskelijamedioiden uutis- ja lifestyle-juttuja viisi, perhe- tai lifestyle-bloggareiden juttuja 26 ja blogialustojen uutis- ja lifestyle-juttuja kahdeksan. Aineisto kuvaa suomalaista julkista keskustelua sharenting-ilmion ympärillä. Se on haettu tammi-helmikuussa 2022 Googlen hakukoneella hakulauseilla: ”sharenting”, ”lasten valokuvat”, ”kuvia lapsista”, ”lapset sosiaalisessa mediassa”, ”lapsen kuva sosiaalinen media”, ”lapsen kuvan julkaiseminen”, ”lasten kuvien jakaminen netissä” ja ”lapsen yksityisyys”. Jutut sijoittuvat vuosille 2009–2021 painottuen kuitenkin lähemmäs 2020-lukua.

Uutismedioiden jutut muodostavat suuremman aineiston, jota täydentää pienempi blogi-aineisto. Uutismedia-aineistossa jutut rakentuvat tyypillisesti pää- ja väliotsikoista, ingressistä, leipätekstistä, kuvateksteistä sekä pääkuvasta. Jutun pituuden mukaan kuvia voi olla useampia. Blogijutuissa on tyypillisesti otsikko ja leipätekstiä sekä toisinaan väliotsikoita ja kuvatekstejä. Kuvia blogijutuissa on tyypillisesti uutisjuttuja enemmän ja ne rytmittävät pitkähköjä tekstikappaleita.

Sharenting-ilmion legitimointi ja delegitimointi nousevat aineistoissa asiantuntijoiden ja vanhempien keskeiseksi tavaksi neuvotella ilmiöstä. Legitimoinnilla ja delegitimoinnilla tarkoitetaan niitä kielellisiä strategioita, kuten auktorisointia, rationalisointia tai moraalista evaluointia, joilla oikeutetaan tai torjutaan toimintaa (Fairclough 2003, 98). Uutisjutut ikään kuin puhuttelevat ja kouluttavat vanhempia, siinä missä blogijutut tuovat ilmi vanhempien asenteita ilmiötä kohtaan. Aineistot kietoutuvat toisiinsa myös intertekstuaalisesti: uutisjutuissa haastatellaan muutamia bloggaavia vanhempia ja blogeissa kommentoidaan sharenting-ilmioon liittyviä uutisjuttuja.

Julkisten blogien kirjoittajat rinnastan tässä tutkimuksessa toimittajiin. Tunnistan silti, että journalisteilla on journalististen instituutioiden tuki ja valta-asema takanaan, joten suojaan bloggaajien yksityisyyttä jättämällä pitkät blogilainaukset pois. Vaikka olen analysoinut uutismedioiden ja blogien kuvia, niitä ei tutkimuseettisistä syistä julkaista tässä artikkelissa. Lasten kuvien käyttäminen tutkimuksen tuotoksissa uusintaa käytäntöjä, jotka rikkovat lasten oikeutta yksityisyyteen, mikä vuoksi tunnistettavien kuvien käyttäminen ei ole eettisesti kestävää ratkaisu, vaikka tämä voikin kaventaa tiedon esittämisen tapoja ja jopa peittää lasten omaa ääntä (Mustola ja Kiili 2021, 130).

Seuraavassa luvussa käsittelen metodiani multimodaalista kriittistä diskurssianalyysiä. Koska diskurssianalyysissä tutkijan on tärkeää tiedostaa myös oma alisteisuutensa diskursseille ja kertoa omasta positiostaan tutkimuksen kontekstissa (Pynnönen 2013, 36), tuon ilmi, että olen jättänyt aineiston ulkopuolelle uutisjutut, joissa olen itse asiantuntijan roolissa.

Multimodaalinen kriittinen diskurssianalyysi

Lapsudentutkimuksen mukaan minkäänlaista universaalia lapsuutta ei vapauteta sen ideologisista kahleista, vaan lapsuuksia on erilaisia ja ne rakentuvat diskursiivisesti (James ja Prout 1997a, 26). Koska keskityn analyysissä tunnistamaan, miten lasten toimijuus rakentuu eri diskursseissa, olen analysoinut aineiston käyttäen multimodaalista kriittistä diskurssianalyysiä (MCDA). Diskurssin määrittelen kiteytyneeksi merkityksellistämisen tavaksi, joka on osa sosiaalisia käytänteitä. Diskurssi kuvailee asioita (representaatiot), määrittelee keitä olemme

(identiteetit) ja järjestää kielellisiä resursseja (mm. genret) sisältäen näin ollen kielellisiä valanpaikkoja (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 39–59). Esimerkiksi tietynlainen lasten subjekti-positioiden mobilisointi tuottaa lapsuutta ja luonnollistaa kussakin kontekstissa sen, millaisia lasten tulisi olla ja mitä lapset tarvitsevat (James 2011, 10). Subjekti-positiolla viitataan siihen, miten subjekti rakentuu diskurssin suhdejärjestelmässä osana organisointia ja hallintaa (Uusitalo 2015, 46). Keskeistä kriittisessä diskurssianalyysissä on, miten kielenkäyttö tuottaa poliittista ja sosiaalista eriarvoisuutta ja millaisia subjekti-positioita hegemoniset diskurssit rakentavat henkilöille, jotka tulevat alistetuista ryhmistä (Suoninen 2021). Suhtaudun artikkelissa kriittisesti sukupuolviijärjestykseen, joka asettaa lapset yhteiskunnallisina toimijoina usein alistaiseen asemaan aikuisiin nähden (James ja James 2008, 11).

Kriittisessä diskurssianalyysissä eri instituutioiden ja sosiaalisten ryhmien nähdään ilmaisevan tekstissä arvojaan ja merkityksiään systemaattisilla tavoilla (Wodak 2001, 5–6). Esimerkiksi medialla on oma diskurssikäytäntönsä, joka näkyy erilaisina genreinä ja niiden vastaanottona (Pynnönen 2013; Fairclough 1995). Omassa aineistossani uutismedioiden genret edustavat vakiintunutta valtaa (ks. Pynnönen 2013, 12–13), kun taas blogit näyttävät hybridigenrenä, jossa yhdistyvät erilaiset diskurssit. Blogien kaupallistuminen voidaan nähdä uuden kapitalismin tuottamana muutoksena verkottuneissa sosiaalisissa käytännöissä (Fairclough 2003, 38).

MCDA huomioi tekstin lisäksi myös aineiston visuaaliset viestit, kuten valokuvat. Semioottisilla materiaaleilla on jo runsaasti valmiita merkityksiä (Ledin ja Machin 2022, 3), joita kuvat ja toimittajat aktivoivat, kun he valitsevat käyttää tietynlaisia kuvia. Representaatioissa hyödynnetään usein kulttuurisia kuvastoja ja näin ollen voidaan puhua visuaalisista diskursseista (Pynnönen 2013, 46). Koska länsimaisen lapsuuden visuaalinen diskurssi pitää sisällään niin paljon symboliikkaa, on perusteltua tutkia myös sitä, miten lasten toimijuus rakentuu valokuvissa. Toimijuuteen liittyen MCDA:ssa voidaan kysyä muun muassa, miten henkilöitä esitetään kuvissa, mitä he tekevät, missä kontekstissa he esiintyvät, näkykö kuvissa yksilöitä vai ryhmä ja keitä ei näy kuvissa (Bouvier ja Rasmussen 2022, 81–82).

Olen aloittanut analyysin koodaamalla aineistosta Atlas.ti-ohjelmassa Norman Faircloughin (2003, 145–146) sosiaalisten toimijoiden representaatioihin pohjautuen toimijuuteen liittyviä koodeja. Pääkoodina tekstitaso analyysissä olen käyttänyt koodia ”lapsen rooli” ja sen alakodeja ovat olleet ”aktiivinen”, ”eksluusio”, ”omistusmuoto”, ”passiivinen” ja ”yhtä ryhmää”. Kriittisen diskurssianalyysin mukaan sitä, miten sosiaalisia toimijoita representoidaan tai jätetään ulkopuolelle, voidaan tutkia kielellisten muuttujien kautta (Fairclough 2003, 139). Keskeisintä analyysissä on ollut havainnoida, kuinka lasten toimijuutta tai ei-toimijuutta kuvataan teksteissä ja kuinka aikuispuhujat asemoituvat suhteessa lapsiin. Olen jatkanut diskurssien tunnistamista analysoimalla tekstuaalisia elementtejä, kuten keskeisiä toimijoita, puhujia ja sanavalintoja.

Taulukossa 1 esitetään kolme tunnistamaani diskurssia: 1) kontrollin diskurssi, 2) ajan diskurssi sekä 3) erityislaatuisuuden diskurssi. Ideologisesti kaikki kolme diskurssia kytkeytyvät aiemmin mainitsemini lapsuuden makrotason diskursseihin eli suojele- ja osallisuusdiskurssiin. Diskursseissa on osin päällekkäisyyttä ja niistä kaikista löytyy sisäinen jännite.

Taulukko 1: Diskurssit ja diskurssien sisäiset jännitteet

DISKURSSI	JÄNNITE DISKURSSIN SISÄLLÄ
Kontrollin diskurssi	Vanhemman vallan ja yhteiskunnallisen ohjauksen välinen jännite
Ajan diskurssi	Lapsen itsemääräämisoikeuden ja vanhemman vallan välinen jännite
Erityislaatuisuuden diskurssi	Lapsuuden vaalimisen ja hyödyntämisen välinen jännite

Kontrollin diskurssi

Kontrollin diskurssissa aikuisten voimakas suojelupuhe tuottaa ensisijaisesti lasten ei-toimijuutta. Lapsista puhutaan yhtenä, geneerisenä ryhmänä, joiden asioista vanhemmat ja aikuiset päättävät. Lapsista puhutaan myös omistusmuodossa suhteessa vanhempiinsa, jolloin lasten alistainen asema sukupolvijärjestyksessä korostuu. Lasten rooli sharenting-ilmiössä jätetään toisinaan puheen ulkopuolella: lapsiin viittaavat sanat voivat esimerkiksi puuttua väliotsikoista kokonaan. Lapset ovat tekstissä usein toiminnan kohteita, sen sijaan että he itse tekisivät asioita. Diskurssissa aikuisen valta-asemaa suhteessa lapseen normalisoidaan ja luonnollistetaan. Uutisjutuissa haastatellut asiantuntijat ja vanhemmat puhuvat lasten kuvien jakamisesta asiana, joka on lopulta aikuisten päätäntävällässä ja he osoittavat myös viestinsä ainoastaan aikuisille. Uutismedioiden kohdalla jutut kehystetään joko kokonaan tai osittain aikuisten päätäntävällän näkökulmasta käsin. Blogiteksteissä kontrollin diskurssissa tuotetaan puhetta, jossa bloggaavat vanhemmat suhtautuvat kuvien jakamiseen jokaisen vanhemman henkilökohtaisena valintana.

Kuvien kohdalla kontrollin diskurssi näkyy tavassa, jolla aikuisten ja lasten välistä valtasuhdetta representoidaan. Uutismedioiden kuvissa aikuinen on tyypillisesti lapsen kuvaaja, eli lapsi tai lapset näkyvät kuvissa aikuisen pitelemän älypuhelimien näytön läpi. Kuvat ovat usein lasten geneerisyyttä korostavia kuvapankkikuvia. Aikuisten tapa toimia jo pienten lasten kuvaajina positioi lapset katsotuiksi, jotka ehdollistuvat yhteiskunnan instituutioissa kuvaamisen ja valvonnan kulttuuriin (Sparrman ja Lindgren 2010, 248–250). Vaikka uutiskuvien on tarkoitus ilmentää ja korostaa vanhempien valtaa suhteessa lapsiin, toisintavat ne lasten uhripositiota tuottamalla lapsista kuvissa avuttomia kohteita. Uutiskuvissa aikuisten kontrollia ilmentävät myös kuvat, joissa kolumnisti, asiantuntija tai vanhempi poseeraa omilla kasvoillaan. Kuva aikuisesta haastateltuna asiantuntijana vahvistaa aikuisten kontrollia ja tuottaa lasten eksklusiota lapsia koskevassa aiheessa. Mediassa ei ole ollut tapana tehdä lapsista henkilökuvia (Kivimäki ja Laiho 2003, 93). Blogikuvissa kontrollia tuotetaan kuvilla, joissa bloggaajan oma lapsi on kuvattu tunnistettavasti. Koska bloggaajat neuvottelevat teksteissään siitä, mikä on heidän oma kantansa ilmiöön, edustaa lapsen tunnistettavana kuvaaminen aikuisen päätäntävällään lapsen yksityisyyden suhteen. Nämä kuvat yhdistyvätkin bloggeissa kirjoituksiin, joissa lapsen tunnistavien valokuvien julkaiseminen nähdään vanhemman oikeudeksi.

Blogiteksteissä tuodaan usein ilmi, että muiden vanhempien valintoja lasten kuvien ja tietojen jakamisen suhteen tuetaan ja kunnioitetaan, sillä kyseessä on heidän oma päätöksensä. Tällaista puhetta tuotetaan usein omistussuhteen kautta. Aikuisten toimijuus ja digitaalinen subjektiivisuus ovat normi, joita haavoittuviksi määriteltyjen lasten on vaikea haastaa digitaalisissa ympäristöissä (Hokkanen ym. 2021, 83). Vanhempien kontrollia lapsen representaatioiden suhteen korostavat myös muuttamat kaupallisen yhteistyön blogijulkaisut, joissa sharenting-ilmiotä käsitellään. Blogiteksteissä sharenting-ilmiotä legitimoidaan muun muassa normalisoimalla ja rationalisoimalla sitä. Bloggaajat perustelevat lapsiin liittyvien ”kurjien ja raskaiden asioiden” olevan myös tärkeitä, ja lasten olevan ”luonnollinen asia”, joita nykyään ”ylisuojelemaan”. Näin ollen legitimoinnilla ei oikeuteta pelkästään ilmiötä vaan myös omaa, aikuisen valta-asemaa suhteessa lapseen.

Aikuisten kontrollipuhetta sekä uutis- että blogiteksteissä tukee toisinaan myös kehityspsykologinen näkökulma. Eräässä blogitekstissä argumentoidaan, että lasten omasta toiminnasta sosiaalisessa mediassa pitäisi olla ”enemmän huolissaan” ja uutisjutussa mainitaan, että lapset eivät välttämättä ”ymmärrä yksityisyyden arvoa” (HS 11.9.2021). Kontrollin diskurssissa elää siis ajatus, että lapset voivat omilla toimillaan aiheuttaa itselleen harmia sosiaalisessa mediassa. Tämä lasten yhtäaikaisten demonisointi ja viattomiksi käsitteellistäminen liittyy lapsuuden kaksoisidokseen: lapset nähdään siis sekä potentiaalisesti vaarallisina että viattomina olentoina (James 2011, 12). Lasten epäonnistunut sosialisointi onkin usein nähty yhteiskunnallisena kriisinä moraaliapaniikkien muodossa, kun lapsista ei ole saatu kasvatettua toivotunlaisia aikuisia (James ja Prout 1997a, 14). Lasten moraalin ja kypsyyden kyseenalaistaminen tuo kenties osaltaan ilmi, miksi lasten näkökulmia ei kuulla sharenting-keskustelussa. Toisaalta tällaiset ulostulot palauttavat myös sharenting-keskustelussa kyseenalaistetun aikuisen moraalisen aseman ennalleen.

Aikuisten kontrollia suhteessa lapsiin ja lapsuuteen vahvistetaan uutisteksteissä muun muassa aktivoimalla aikuisia keskusteluun sharenting-ilmioista. Yleisön osallistamiseksi heiltä kysytään muun muassa: ”Teetkö lapsestasi sometähteä vai suojeletko lastasi netin vaaroilta?” (HS 20.4.2016). Vastauksista koostetaan uusia uutisjuttuja, mikä tuottaa ilmiötä jälleen aikuisten neuvottelulle ja hallinnalle alistaisena. Keskustelua ohjaa vahva sukupolvijärjestys ja muuttuneisiin perhesuhteisiin liittyvä huolipuhe (Alanen 2009, 15–16), kun vanhempien lisäksi myös isovanhempien tai vanhempien mahdollisten uusien puolisoitten oikeuksista jakaa lasten representaatioita neuvotellaan. Näin ollen valistusajankauden perheen ja lapsuuden politisoituminen yhteiskunnalliseksi kysymykseksi (Faulkner 2010, 72) näkyy keskustelussa, jota motivoi lapsi, mutta jota käydään aikuisten kesken.

Uutisjutuissa haastatelluille vanhemmille annetaan toisinaan kaksoisasantuntijan rooli: he kommentoivat ilmiötä sekä vanhempina että ammattilaisina, kuten opettajina tai mediakasvatustajina. Kontrollin diskurssi tuottaa siis vanhemmuudesta asiantuntijuutta, josta käsin vastataan sekä oman lapsen hyvinvoinnista että kommentoidaan lapsuutta julkisesti. Huoltajilla on lasten suhteen runsaasti oikeuksia, velvoitteita, valtaa ja vastuita, joita laki sosiaalisen säätelyn mekanismina määrittää (James ja James 2008, 89). Myös otsikkotasolla lapsuutta tuotetaan usein vanhemmuuden kautta: lapsi määrittyy henkilöksi jonkun lapsena, millä legitimoidaan vanhemman valtaa päättää lapsen kohdistuvista toimista:

Tunnettu julkis jakaa videoita Ellan lapsesta somessa – ilman lupaa (IL 18.6.2021)

Yllä olevassa otsikkositaatissa lapsesta ei puhuta nimellä toisin kuin äidistä. Äidistä tuotetaan tekstissä lastaan suojelevaa vanhempaa, joka vastaa lapsensa julkisista representatioista ja luvasta käyttää niitä. Lapsen toimijuus kaventuu tekstissä holhousuhteen osapuoleksi, mikä palautunee alaikäisyyden käsitteeseen. Vaikka lapsenhuoltolaki korostaa asteittain lisääntyvää itsemääräämisoikeutta eikä määrittele sille ikärajaa, toimii huoltaja sekä lapsenhuoltolain että holhoustoimilain mukaan ”vajaavaltaisen” eli alle 18-vuotiaan edustajana ja edunvalvojana (Lastensuojelun Keskusliitto 2019, 76–77). Velvollisuus edustaa lapsen oikeuksia voi siis osaltaan tuottaa vanhemman kontrollia korostavaa puhetta.

Vaikka vanhemmista tuotetaan uutisteksteissä usein asiantuntijoita huoltajuuden perusteella, näkyy kontrollin diskurssissa vanhemman vallan ja yhteiskunnallisen ohjauksen välinen jännite, joka muodostuu vanhempien ja eurooppalaisten yhteiskuntien instituutioiden historiallisesta hierarkiasta. Vanhempien valta lapsiinsa ei ole rajatonta, vaan lasten kohtelua ja hyvän lapsuuden toteutumista valvovat myös lukuisat ”lapsen vuosisadan” myötä perustetut instituutiot, kuten lastensuojelujärjestöt (Alanen 2009; Kivimäki ym. 2021). Asiantuntijat positioidaan uutisjutuissa usein vanhempien yläpuolelle, sillä he ”muistuttavat”, ”neuvovat” ja ”herättävät” vanhempia toimimaan lasten edun mukaisesti. Asiantuntijoiden hyödyntäminen mediassa osoittaa, että lapsuuden institutionalisoitumisen myötä lasten kasvatuksen ja hoidon ammattilaisten tieto on löytänyt tiensä paitsi vanhempien puheeseen myös julkiseen keskusteluun hyvästä lapsuudesta (Alanen 2009, 15).

Lapsen positiota aikuisten ja eri instituutioiden päätösten keskellä ja sharenting-ilmion silmässä kuvaa suomalainen oikeustapaus, josta on kirjoitettu useita uutisjuttuja. Oulussa tapahtuneessa huostaanottilanteessa isä on kuvannut lapsiaan ja heidän tunnereaktioitaan, ja isän ystävä on ladannut videon YouTubeen. Sumennettukasvoiset lapset olivat oikeuden mukaan tunnistettavissa eri yhteyksien kautta. Eri oikeusasteiden päätökset erosivat toisistaan, kunnes korkein oikeus lopulta tuomitsi isän ja tämän ystävän sakkoihin. Oulun tapausta on pidetty uutisjutuissa ”ennakkotapauksena someen ja blogeihin” (Kaleva 29.6.2018), mikä osoittaa, kuinka voimakkaasti media itsessään osallistuu vanhemmuuden ohjaamisen prosesseihin. Oulun tapauksen uutisointi osoittaa myös, kuinka haavoittuviksi käsitteellistetyt lapset ovat aikuisten luomien instituutioiden päätösten kohteita:

Lastensa kohuvideosta syytteeseen joutuneen isän syyte hylättiin (Kaleva 18.3.2016)

Isä kuvasi lastensa huostaanoton – julkaiseminen loukkasi korkeimman oikeuden mukaan lasten yksityisyyttä (MTV 4.12.2018)

Otsikot korostavat vanhempien, oikeuslaitoksen ja median neuvottelua ja vallankäyttöä suhteessa lapsiin: yhtäältä lapset ovat yhteiskunnan tärkein suojelun kohde, joiden yksityisyys on erityisen turvattua (Lastensuojelun Keskusliitto 2019, 25–30). Toisaalta heidän positiionsa toimijoina suhteutuu aikuisten toimijuuteen, eikä heillä ole mahdollisuuksia ottaa kantaa heihin vaikuttaviin lainsäädännöllisiin, poliittisiin tai kasvatuksellisiin prosesseihin (James ja Prout 1997a, 29).

Lapsudentutkimuksen kritiikkinä on esitetty, että aikuisesta on itsessään tullut kategoria, joka lähtökohtaisesti estää lasten toimijuutta (Vanderbeck 2010, 36–37). Näin ei toki ole.

Esimerkiksi asiantuntijoiden positio uutisjutuissa on tuottaa lastensuojelupuhetta, jonka tarkoituksena on turvata sekä lapsen nykyistä että tulevaa toimijuutta. Tämä ilmenee asiantuntijapuheesta, jossa korostetaan lasten ”erityistä suojelua” (TS 22.5.2019) tai ”mikä vaikutus kuvan julkaisemisella voi olla lapselle nyt ja tulevaisuudessa” (Lehteri 12.6.2017). Lasten tulevaisuuden toimijuutta pyritään siis suojelemaan tuomalla esiin, miten pitkiä ja haitallisia vaikutuksia verkkoidentiteetin muodostamisella ja yksityisten kuvien jakamisella voi olla. On selvää, että esimerkiksi välittömässä vaarassa olevat lapset tarvitsevat suojelua (James 2011, 9) ja että Lapsen oikeuksien sopimuksen myötä suojelussa korostuvat lasten hyvinvointi ja oikeudet (James ja James 2008, 105–106). Suojelu voi kuitenkin myös supistaa lasten elinpiiriä, mahdollisuuksia vaikuttaa heitä koskeviin asioihin sekä palvella enemmän alkuperäistä sukupolvijärjestystä ja vallanjakoa (James 2011; Kitzing 1997). Sharenting-ilmiötä koskevassa mediakeskustelussa aikuisten asiantuntijoiden tuottama suojelupuhe voi täten edesauttaa lasten uhriuttamista voimaannuttamisen sijaan.

Ajan diskurssi

Ajan diskurssi tuottaa kehityspsykologisen painotuksensa vuoksi sekä lasten toimijuutta että ei-toimijuutta. Lasten toimijuus kiinnittyy teksteissä ikään, kehitykseen ja tulevaan aikuisuuteen. Lapsista puhutaan diskurssissa yhtenä ryhmänä, jolloin tuodaan esiin erityisesti huolta heidän tulevaisuudestaan. Lapsista puhutaan osin omistusmuodossa, jolloin joko legitimoidaan tai delegitimoidaan heidän ikäänsä liittyviä jakamiskäytäntöjä. Toisaalta lapsista puhutaan myös aktiivimuodossa, jolloin heidän mahdollisuutensa toimia vanhempiensa haastajina tai luvan antajina sharenting-ilmiössä korostuvat. Lasten toimijuus on tässä diskurssissa vahvempaa kuin kontrollin diskurssissa ja käsitellenkin myös eri ikäisten lasten osallistumista sharenting-keskusteluun. Sekä uutis- että blogitekstien aikuispuhujien mukaan lasten toimijuus on kuitenkin sidottu heidän kehitykseensä ja ikäänsä. Uutisjutuissa korostuu tulevaisuusnäkökulma: sharenting-ilmiön vaikutusten lisäksi uutismedia käsittelee myös vanhempien haastamista oikeuteen. Blogiteksteissä vanhemmat taas reflektoivat jakamiskäytäntöjensä kiinnittymistä lasten eri ikävaiheisiin.

Uutis- ja blogijuttujen kuvat kertovat lasten toimijuuden kehittymisestä muun muassa näkymisen ja ei-näkymisen kautta. Vauvoja, taaperoita ja leikki-ikäisiä näkyy kuvissa paljon, siinä missä ala- ja yläkoululaisia näkyy vain harvoin. Lasten näkyminen julkisessa keskustelussa on yhdenmukaista sharenting-ilmiön itsensä kanssa: Vanhemmat jakavat useimmiten kuvia vauvoista ja pikkulapsista, eivätkä niinkään vanhemmista lapsista, joilla on jo oma sosiaalinen piirinsä (Kallio 2021, 58–59). Muutos toimijuudessa näkyy kuvissa myös siinä, miten aktiivisia tai passiivisia lapset ovat. Vauvat ja taaperot ovat kuvissa usein passiivisesti katseen tai kameran linssin kohteena vanhempien kuvatessa heitä esimerkiksi älypuhelimilla. Vanhemmat lapset sen sijaan tekevät itse enemmän asioita, kuten valokuvaavat tai käyttävät muita medialaitteita, peittävät kasvonsa tai ilmeilevät kameralle. Vaikka vanhemmat lapset toimivat kuvissa enemmän, eivät he kuitenkaan saa ääntään kuuluviin tekstin tasolla ja toisintavat täten asetelmaa, jossa lapsi on katseen kohteena ja aikuinen katsojana (Sparrman ja Lindgren 2010, 259).

Blogiteksteissä ajan diskurssi näkyy muun muassa lasten ikään kiinnittyvänä jakamiskäytäntöjen legitimoitina ja delegitimoitina. Bloggaajat kertovat, miten alkoivat ”varovasti julkaista” vastasyntyneen kuvia tai että kysyvät teineiltä ”aina luvan julkaisuun”. Syntymättömien lasten ja vauvojen kohdalla jakamiskäytäntöjä ja niihin liittyviä moraalikysymyksiä vasta pohditaan, kun taas vanhempien lasten kohdalla vanhemmat tuovat esiin eri ikäin liittyviä ratkaisuja, suunnanmuutoksia ja pohdintoja. Lasten kasvu kiinnittyy sharenting-ilmiöön voimakkaasti, sillä ilmiössä on perhevalokuvataustansa vuoksi pitkälti kyse myös lasten kasvun ja kehityksen dokumentoinnista (Kallio 2021). Bloggaajien kohdalla lasten toimijuuden sitominen ikään liittyy omien lasten kasvuun ja kehitykseen, mutta koska omaa näkemystä tuotetaan sharenting-kysymyksiin vastauksia etsiville vertaisille, tehdään kehityspsykologisesta näkemyksestä samalla toistuvaa ja universaalia. Bloggaajien neuvottelut lasten ikään liittyen osoittavat, kuinka vahvasti lapsuuden rakentuminen on ajassa kulkeva prosessi ja kuinka lasten lapsuudessa viettämää aikaa tuotetaan ja rajataan (James ja Prout 1997b, 231) myös digitaalisissa ympäristöissä.

Lapsuuteen liittyy voimakkaan tulevaisuusorientoitunut puhe (Alanen 2009, 27) ja tämä näkyy ajan diskurssissa muun muassa lasten tulevaisuuden pohtimisena. Uutis- ja blogiteksteissä puhe tulevaisuudesta näkyy erityisesti, kun lapsista puhutaan yhtenä, geneerisenä ryhmänä. Uutisissa tuodaan esiin, että sharenting voi aiheuttaa lapsille myöhemmin ”vahinkoa esimerkiksi työnhaussa” (YLE 4.7.2019) tai kun ”vuokranantaja tai mahdollinen työnantaja googlaa häntä” (YLE 12.12.2018). Näin lapsista tuotetaan puheessa tulevia aikuisia, joiden oikeutta yksityisyyteen aikuiset perustelevat tulevaisuuden toimijuuden, kuten työnteon ja asumisen kautta. Samalla lapsuudesta tuotetaan aikuisuudella alisteista ajanjaksoa, joka nähdään lähinnä tienä kohti aikuisuutta, jonne myös sharentingin mahdolliset haitat sijoitetaan. Lapsuuden suojeleminen liittyykin aina lasten kehittymiseen aikuisiksi ja mahdollisiin tulevaisuuden uhkiin: lasta on suojeltava riskeiltä tässä hetkessä, jotta voidaan kontrolloida ja suojella tulevaisuuden aikuista (James 2011, 12). Ajan diskurssissa aikuiset pääsevät täten määrittelemään, mikä lapsia sharenting-ilmiössä uhkaa ja miten.

Ajan diskurssissa aikuiset neuvottelevat lapsille enemmän toimijuutta kasvun ja kehityksen myötä. Jonkinlaisena rajapyykkinä toimijuuden vahvistumiselle voidaan sekä uutis- että blogitekstien pohjalta pitää murrosikää. Teksteissä pohditaan, onko kuvien jakaminen ”murrosikäisestä enää kivaa” (IS 19.7.2019) tai että ”teini-ikäinen ei ehkä halua törmätä omaan taaperokuvaansa netissä” (YLE 26.1.2015). Vaikka aikuispuhujat määrittävät vanhemmille lapsille enemmän sananvaltaa kuin nuoremmille, kuullaan lasten omia näkemyksiä aineistoissa hyvin vähän. Murrosikäisten toimijuuden haasteena on lapsudentutkimuksessa pidetty elämistä lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Heidän elämässään on oikeuksia ja rajoituksia, joista osaan he alkavat olla liian vanhoja ja osaan he ovat yhä liian nuoria (James ja Prout 1997b, 236). Yhdessä blogitekstissä on mukana esimurrosikäisen lapsen ajatuksia sharenting-ilmiöstä, ja uutisjutuissakin murrosikäisiä lapsia on haastateltu vain yhdessä jutussa, yhdessä äitinsä kanssa. Käännösuutisissa lasten näkökulma tulee esiin yhdessä jutussa ja lisäksi yhdessä uutisjutussa siteerataan lasten vastauksia Lastensuojelun Keskusliiton raportista *Lapsen yksityisyyden suoja digitaalisessa mediassa*.

Jossain uutisjutuissa haastatellaan lasten sijasta nuoria aikuisia. Näin tehdään esimerkiksi vanhempien huomionkipeyttä ja lasten etua kuvien jakamisessa käsittelevässä uutisessa, jossa on haastateltu abiturientteja, koska he ”ovat kasvaneet aikuisiksi somen ympäröimänä” (YLE 15.10.2018). Käännösuutisissa taas kerrotaan itävaltalaisnaisesta, joka on haastanut vanhem-

pansa oikeuteen ”nolojen” lapsuuskuvien jakamisesta sosiaaliseen mediaan. Haastattelemalla lähes yksinomaan aikuisia sharenting-ilmiöstä media näkee vain aikuisen luotettavana tiedonlähteenä. Näin siitäkkin huolimatta, että journalisteja ohjeistetaan kysymään lasten ja nuorten mielipiteitä yhteiskunnallisista asioista ja että monella uutismedialla on omia ikäkohtaisia ohjeistuksia journalisteille, joissa vedenjakajana pidetään 15 vuoden ikää (Ojala 2011, 4–6). Tutkimuksissa on osoitettu, että lapsia käsittelevissä uutisjutuissa lapset ovat harvoin itse äänessä ja heidän puolestaan puhuu usein asiantuntija tai vanhempi (Kivimäki ja Laiho 2003, 93).

Ajan diskurssiin paikantuu myös puhe lapsen muuttumisesta vanhempansa haastajaksi. Hän voi ”haastaa vanhempansa oikeuteen somekuvista” (MTV 3.3.2016), kuten Ranskaan, Itävaltaan ja suomalaiseen Juristikirjeeseen viittaavat uutiset kertovat. Uutistekstit tuovat esiin ajan diskurssiin liittyvää lapsen itsemääräämisoikeuden ja vanhemman vallan välistä jännitettä. Lasten kuvataan poikkeuksellisesti nousevan sortoa vastaan (Kitzinger 1997, 176–179), jolloin he voivat vaatia vanhempiaan vastuuseen teoistaan. Vallankäyttäjän rooli on yhteiskunnallisessa kontekstissa lapselle hyvin epätyypillinen: tyypillisesti lapset on nähty yhteiskunnassa riippuvaisina henkilöinä, jotka tarvitsevat valtiota tai aikuisia avukseen hyvinvointinsa turvaamisessa (James ja James 2008, 33). Myös uutisjutuista käy ilmi, että lapsi tarvitsee oikeusprosessissa edunvalvojan sijaista tai 18 vuoden ikää, eikä näin ollen lopulta pysty toimimaan ilman aikuisten kansalaisten tukiverkoston.

Lapsen suostumus on ajan diskurssissa yksi keskeinen teema. Uutisjutuissa erityisesti asiantuntijat painottavat, että lapsilta olisi kysyttävä ikätasoisesti suostumusta kuvien jakamiseen. Lasten ”lupaa”, ”arviointia”, ”näkemystä” ja ”mielipidettä” tulisi siis kuulla. Paradoksaalisesti lapsen suostumusta ei kuitenkaan aina nähdä todellisena, sillä se on sidottu hyvin vahvasti lapsen kehitykseen ja täten kehityopsykologiseen näkökulmaan:

Harva yläkouluikäinenkään kuitenkaan vielä ymmärtää internetin laajuutta ja sen riskejä, saati sitten vielä puhumaan opetteleva taapero. Pienen lapsen ”lupa” julkaista itsestään kuvia on siis yhtä tyhjän kanssa. (HS 16.11.2020)

Toisaalta aineistossa tuodaan vahvasti esiin myös lapsen oikeutta päättää representaatioistaan itse:

On hyvä muistaa, että kuva, joka vanhemmasta tuntuu kivalta, voi olla lapsen mielestä hyvinkin nolo. Siksi on tärkeää kysyä lapselta aina lupa, jos haluaa julkaista häntä koskevia tietoja tai kuvia. (Lehteri 12.6.2017)

Lainauksista näkyy, kuinka lasten suostumus nähdään sharenting-ilmiössä yhtäältä arvottomana ja toisaalta keskeisenä. Lupaparadoksi tuo esiin lapsuuteen liittyvien makrotason diskursioiden ristivedon, kun suojeludiskurssi kohtaa osallisuuskurssin. Tutkimuksessa on havaittu, että eri perheissä voi olla hyvin erilaisia näkemyksiä siitä, minkä ikäiset lapset ovat valmiita erinäisiin asioihin (Solberg 1997, 128–138.). Näin ollen myös heidän toimijuutensa nähdään eri tavoin. Sekä vanhempien että lasten käsitys iästä on kontekstisidonnaista, ja lapsilla näyttää olevan myös neuvotteluvaraa tekemistensä suhteen, vaikka positio onkin alistainen vanhemmille (emt). Sopiva ikä on siis liukuva ja muuttuva käsite. Kehityopsykologinen näkökulma on

kuitenkin muovannut vanhempien ja asiantuntijoiden käsitystä geneerisistä ikäluokista ja lapsen kehitystasoista niin voimakkaasti, että tarrautuminen ikään ja sen kautta kontrolloiminen tapahtuu luontevammin kuin yksittäisiin lapsiin liittyvien erilaisten muuttujien tarkastelu (James ja Prout 1997b, 235–236).

Erityislaatuisuuden diskurssi

Erityislaatuisuuden diskurssissa osallistamis- ja suojelupuhe tuottavat sekä lasten toimijuutta että ei-toimijuutta. Diskurssissa puhetta lapsuudesta luonnehtii sen merkitys ainutlaatuisena ajanjaksona elämässä. Lapsista puhutaan muun muassa aktiivimuodossa, jolloin tuodaan esiin lasten oikeutta yksityisyyteen ja omiin näkökulmiin yhteiskunnassa. Omistusmuodon kautta diskurssissa tuotetaan puhetta lasten etujen suojelemisesta mutta myös erillisyydestä suhteessa aikuisiin. Lapsista puhutaan lisäksi yhtenä ryhmänä, jolloin korostetaan lasten haavoittuvaa positiota, mutta myös erityisiä oikeuksia. Uutisjutuissa näkyy paljon asiantuntijapuhetta lasten oikeuksista, jolla lasten yhteiskunnallista positiota koitetaan hahmottaa. Blogiteksteissä puhe keskittyy lasten erityiseen merkitykseen vanhemmilleen ja neuvotteluihin sen ympärillä. Erityislaatuisuuden diskurssin yhteydessä käsittelen muita diskursseja enemmän lapsuuden representoimista visuaalisesti ja siihen liittyvää problematiikkaa.

Erityislaatuisuuden diskurssiin liittyy lapsuuden vaalimisen ja hyödyntämisen välinen jännite, joka ilmenee sekä diskurssin teksteistä että kuvista: lapsuutta halutaan vaalia ja suojella, erityisenä ajanjaksona, mutta samalla viatonta lapsuutta halutaan myös tuoda näkyviin, etenkin visuaalisesti. Uutismedioiden kohdalla tämä tarkoittaa usein sitä, että sharenting-ilmiötä käsittelevät jutut, joissa lasten oikeutta yksityisyyteen korostetaan, on kuvitettu lasten tunnistettavilla kuvilla. Uutismediassa juttua lasten kuvien väärinkäytöstä voidaan kuvittaa vähäpukeisilla lapsilla rannalla ja uimahallissa. Uutismediat käyttävät jutuissaan paljon lasten kuvapankkikuvia ja niiden käyttöön voi liittyä tiettyä helppoutta, koska ne ovat käytettävissä nopeasti ja ilman erillisiä lupia. Toisaalta kuvapankkikuvat ovat osa suurempaa viattoman lapsuuden representoimisen problematiikkaa, jossa lasten kuvilla pyritään herättämään affekteja aikuisissa katsojissa (Vänskä 2012, 227). Paradoksaalisesti kaupallisuus on muovannut lapsuuden viattomuudesta mainoskuvissa haluttua ja kiellettyä (Faulkner 2010, 137–138), ja näin ollen viattomuuden diskurssiin on sisäänrakentunut ajatus seksikkyydestä (Vänskä 2012, 117). Tämän vuoksi viattomuuden representoiminen asettaa lapset lähinnä kyseenalaiseen objekti-positioon, eikä edesauta lasten toimijuutta.

Toisaalta uutisjutuissa on myös paljon kuvia, joissa lapsuutta erityisenä ajanjaksona halutaan suojella peittämällä lasten kasvot. Tällöin kuva on otettu sivusta, takaapäin tai lähikuvana esimerkiksi lapsen sormista. Peitetytkin lasten kasvot ja kehot viestivät aikuisille lapsuudesta ja sen merkityksistä (Kallio 2022). Blogeissa kuvat ovat henkilökohtaisempia lapsuuden representaatioita, koska kyseessä ovat bloggaajien omat lapset. Blogien valokuvissa lasten näkyminen ja ei-näkyminen kiinnittyvät hyvin vahvasti ilmiön legitimointiin ja delegitimointiin tekstissä. Mikäli vanhempi luonnollistaa tai normalisoi ilmiötä nykylapsuuteen kuuluvana, näkyvät lapset kuvissa omilla kasvoillaan. Mikäli vanhempi vetoaa esimerkiksi lakeihin, sopimuksiin tai auktoriteetteihin, ovat lapset kuvissa näkyvissä vain osittain.

Keskeistä erityislaatuisuuden diskurssissa on, että lapsuus ja sen representaatiot merkityksellistetään erityisiksi. Lasten kuvat ovat affektiivisia, kantavat muistoja ja merkityksiä, ja niitä tulisi käyttää oikein (Kallio 2021). Uutis- ja blogiteksteissä on huomattavissa paradigman muutos, kun lasten alastonkuvien jakamisen haitallisuudesta on siirrytty puheeseen tunnistettavien kuvien jakamisen haitallisuudesta. Vanhemmissa jutuissa korostuu puhe lasten vaippatai rantakuvien jakamisen ongelmallisuudesta, kun taas uudemmissa jutuissa puhutaan kasvojen peittämisen puolesta ja arkisten kuvien jakamisen vaaroista. Paradigman muutokseen liittyy toistuva uutisointi Pelastakaa Lapset ry:n vuoden 2021 raportista *Arkipäiväiset kuvat lapsista seksuaalisovassa kontekstissa*. Uutisteksteissä kerrotaan esimerkiksi, että vanhempien tai lasten itsensä jakamia kuvia voidaan kuvankäsittelyllä irrottaa alkuperäisestä kontekstistaan ja sijoittaa seksuaalisoivaan kontekstiin. Lasten toimijuudelle pedofilia asettaa toki todellisen uhan. Toisaalta Jenny Kitzinger (1997) näkee väkivallan uhan sisältyvän lapsuuteen instituutiona, mikä tekee lapsuudesta rakenteellisesti sortoa edistävän. Haavoittuviksi merkityksellistetyt lapset tarvitsevat yhteiskunnassa suojelua aikuisilta toisia aikuisia vastaan. Perusongelmana hän näkee sen, että lapsuus on osa patriarkaalista yhteiskuntaa, jossa valtaa ylläpidetään ja käytetään väärin (emt., 184–185).

Lasten oikeudet nousevat diskurssissa voimakkaasti esiin. Sekä uutis- että blogiteksteissä lapsille määritellään paljon oikeuksia: heillä on muun muassa ”oikeus yksityisyyteen” (mm. IS 27.8.2015), ”oikeus suojata kehoaan” (HS 16.9.2021) sekä ”oikeus omiin asioihin ja salaisuuksiin” (Kaksplus 20.10.2016). Lasten oikeuksien kuvailemisen kautta lapsille tuotetaan toimijuutta julkisessa tilassa sekä tätä hetkeä että tulevaisuutta silmällä pitäen. Lasten oikeuksien voimakas ajaminen liittyy Suomen vuonna 1989 ratifioimaan YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen (UN 1989). Sopimus velvoittaa kansallista lainsäädäntöä ja on tuottanut Suomen kansallisen lapsistrategian. Sopimusta edeltänyt Lapsen oikeuksien julistus perustui alun perin lasten uhriasemalle ja riippuvuudelle aikuisista (Boyden 1997, 198). Lapsen oikeuksien sopimuksessa huomioidaan kuitenkin myös lasten toimijuus sekä erilaiset lapsuudet (emt., 199). Toisaalta sitä on myös kritisoitu länsimaisesta lapsuuden universaaliuden ideasta ja kyvyttömyydestä ottaa huomioon lasten erilaisia kulttuurisia oloja (emt., 198–199). Erityislaatuisuuden diskurssissa puhe lasten oikeuksista kiertyy ajan diskurssin tavoin lasten antaman luvan ympärille, mutta toisin kuin ajan diskurssissa, lasten suostumus nähdään velvoittavampana, koska se on lasten antama tai epäämä.

Pienten lasten erityisyydellä paradoksaalisesti sekä delegitimoidaan sharenting-ilmiötä uutisissa että legitimoidaan ilmiötä blogiteksteissä. Uutisjutuissa puhutaan ”pienten lasten oikeuksista” (HS 22.3.2021) ja kuinka ”yksityisyys koskee jo ihan vastasyntynyttä” (YLE 13.7.2016). Blogissa pienten lasten erityisyys näkyy jonkin verran toisella tavalla, eli ”suloi-set vauvakuvat” ovat usein juuri niitä lapsuuden representaatioita, jotka kuvittavat blogieja. Sharenting-ilmiössä pienten lasten kuvat ovatkin usein jakamisen kohteena, siinä missä vanhemmat lapset häivytetään kuvista heidän oman sosiaalisen piirinsä ja kiusaamisuhan vuoksi (Kallio 2021, 59). Iällä onkin länsimaissa sosiaalisissa rakenteissa suuri merkitys, ja lasta kontrolloidaan ja lapsen elämänkokemuksia tuotetaan suhteessa ikään (James ja Prout 1997b, 235). Voidaan siis ajatella, että puheessa pienten lasten erityisyydestä korostuvat tietynlaiset ääripäät: yhtäältä lasten erillisyyttä halutaan tunnistaa jo, kun lapset ovat pieniä henkilöitä ja toisaalta ikä mahdollistaa viattoman ja suloisin lapsuuden representoimisen. Näin ollen

aikuisten tapa eristää viattomaksi merkityksellistetty lapsuus aikuisuudesta ei edesauta lasten yhteiskunnallista toimijuutta (Faulkner 2010, 104–148), mutta puhe pienten lasten oikeuksista voi sen sijaan auttaa pienten lasten tulevaa toimijuutta digitaalisissa ympäristöissä.

Tunnistamattomien kuvien jakaminen nähdään sekä uutis- että blogijutuissa jopa synonyymina jakamattomuudelle tai oikeana tapana jakaa lasten representaatioita yksityisyyttä suojaavasti. Uutisjutuissa tuotetaan vanhemmille listoja ja suosituksia, joita seuramaalla vanhemmat voivat jakaa kuvia ”turvallisesti”. Suurin osa listoista on aikuisten tuottamia, lukuun ottamatta listaa, johon on kerätty lasten ajatuksia sharenting-ilmiöstä Lastensuojelun Keskusliiton raportista. Aikuisten määritelmä sisällöistä, joita on sopivaa jakaa ohittaa kuitenkin lasten yksilölliset näkökulmat siitä, mitä he haluavat kehoistaan jakaa tai olla jakamatta. Lasten kasvot piilottavien anti-sharenting-valokuvien (Autenrieth 2018) pitäminen turvallisina saattaa osaltaan suojata lasten omaa toimijuutta digitaalisissa ympäristöissä, mutta toisaalta ohjeistaminen niiden käyttöön ohittaa sellaisten lasten toiveet, jotka haluavat olla tulevaisuudessa sosiaalisen median ei-käyttäjää. Pakotetun näkyvyyden aikakaudella sosiaalisen median käyttö saattaa osalle käytäntöä vastustavista ihmisistä tarkoittaa sitä, että kuvia itsestä tai mistään henkilökohtaisesta ei jaeta (Talvitie-Lamberg ym. 2022, 11–12). Valokuvissa muutkin kehon osat tai kuvien tapahtumat saattavat olla lapsille merkityksellisiä ja täten ei-toivottuja julkaisemisen kohteita.

Lasten erityisyys näkyy uutis- ja blogiteksteissä myös oikeutena erillisyyteen. Vaikka omistumuodolla korostetaan diskursseissa usein aikuiskontrollia, voidaan omistumuodolla korostaa myös lasten ja vanhempien erillisyyttä. Sekä uutis- että blogiteksteissä tuodaan esiin, että ”lasten yksityisyys on eri kuin vanhemman yksityisyys” (Vau.fi 18.1.2015) tai että lapsen yksityisyyttä tulee ”kunnioittaa”. Näin ollen lapset nähdään yhtä aikaa sekä erityisenä ryhmänä että henkilöinä, joilla on myös aikuisia vahvempia oikeuksia kansalaisina (Lastensuojelun Keskusliitto 2019, 23). Lapsille määritellään diskursseissa myös omia omistussuhteita, mikä edesauttaa mielikuvaa lasten toimijuudesta: Lapsilla on ”salasana puhelimeen”, ”yksityisasiat”, ”oikeus omaan kehoon” (Kaksplus 20.10.2016) ja ”kasvot”. Lasten oikeutta yksityisyyteen suhteessa huoltajiin korostaa myös Euroopan tietosuoja-asetus GDPR (Lastensuojelun Keskusliitto 2019, 78). Diskursseissa lapsista rakennetaan siis toimijoita, joiden olemassaolo ei määrity vain suhteessa aikuiseen, vaan suhteessa lasten omaan kehoon, yksityisyyteen ja aktiivisuuteen. Näin ollen lasten toimijuutta pyritään lisäämään oikeuspuheella sen sijaan, että suojelupuhe tuotaisi lapsista passiivisia uhreja.

Erityislaatuisuuden diskurssiin liittyy myös uutisjuttujen puhe siitä, kuinka kaikki aikuisetkin ovat käyneet läpi saman elämänvaiheen eli olleet lapsia. Lapsuus on varsin nostalgisoitu ajanjakso, jota aikuiset eivät enää saa takaisin, mutta jonka perään he usein haikailevat (Faulkner 2010, 66). Diskursseissa lapsuus näyttäytyy näin ollen myös yhteisenä, erityisenä kokemukseksi: kaikkien elämänä lapsuutena. Uutisjutuissa kirjoittajat kehottavat lukijoita pohtimaan lasten kokemuksia:

Kuvittele mielessäsi tilanne, jossa sinusta on julkaistu lukuisia kuvia ja videoita internetiin ilman lupaa. Osassa kuvista sinulla on ruma ilme, yhdessä olet alasti. Videoissa puolestaan näytetään kiukunpuuskia ja muita nolostuttavia hetkiäsi. Mitä tunteita tämänkaltaisen hyökkäys yksityisyyttäsi vastaan sinussa herättäisi? (HS 16.11.2020)

Lainauksen kaltainen samastuminen digitalisoituneeseen lapsuuteen tuottaa puhetta, jonka tarkoituksena on rinnastaa lapsen kokemukset aikuisen kokemuksiin ja korottaa näin lapsen positiota aikuisen vertaiseksi. Lapsuuden määrittäminen kollektiivisena menneisyyden kulta-aikana (James ja Prout 1997b, 239) edesauttaa näin ollen ylisukupolvista ymmärrystä, jossa toisen toimijuuteen voidaan samastua, vaikka historiallinen ja kulttuurinen konteksti on erilainen.

Johtopäätökset: Sharenting-ilmiö aikuisten silmin

Olen tarkastellut tässä artikkelissa sharenting-ilmiötä koskevaa julkista, verkkovälitteistä keskustelua uutismedioiden verkkosivuilla ja vanhempien blogeissa multimodaalisen kriittisen diskurssianalyysin metodein. Lasten toimijuus rakentuu aikuisten tuottamassa kontrolli-, aika- ja erityislaatuuspuheessa, ja ilmenee aikuisten delegitimoinnin ja legitimoinnin prosessien kautta. Kontrollin diskurssissa tuotetaan voimakasta suojelupuhetta, minkä vuoksi lasten toimijuus diskurssissa on hyvin heikkoa. Ajan diskurssissa näkyy kehityspsykologinen näkökulma lapsuuteen, joka korostaa lasten toimijuuden kasvamista iän myötä. Erityislaatuisuuden diskurssissa risteävät näkemykset lasten osallistamisesta ja suojelemisesta, mikä tuottaa lapsille sekä toimijuutta että ei-toimijuutta.

Myös uutis- ja blogijuttujen kuvat ovat osa kuvailtuja diskursseja. Kontrollin diskurssissa lapset ovat valokuvissa passiivisia aikuisen katseen kohteita ja heitä kuvataan esimerkiksi älypuhelimilla. Ajan diskurssissa lasten toimijuus ja aktiivisuus valokuvissa kasvavat iän myötä. Erityislaatuisuuden diskurssissa lapsia suojataan usein tunnistamiselta peittämällä heidän kasvonsa, minkä voidaan ajatella heikentävän lasten toimijuutta kuvissa mutta lisäävän tulevaisuuden toimijuutta.

Tällä tutkimuksella on kriittisenä diskurssianalyysinä emansipatorinen tulokulma, joka liittyy lapsuudentutkimuksen viitekehukseen. Tulokset osoittavat, että lasten toimijuus sharenting-ilmiötä koskevassa julkisessa keskustelussa on melko vähäistä ja että lapset pääsevät itse ääneen vain yhteensä neljässä aineiston 95:sta uutis- ja blogijutusta. Ongelmallista ei ole siis vain se, että lasten toimijuus diskursseissa on heikohkoa, vaan myös se, ettei lapsia juurikaan osallisteta heitä koskevaan julkiseen keskusteluun. Lasten kuulemisen voidaan myös ajatella olevan tokenistista eli näennäistä, mikäli lasten näkemyksiä ei pidetä merkittävänä tai ne eivät johda toimenpiteisiin (Mitchell ja Colville 2022).

Julkista sharenting-keskustelua luonnehtii kokonaisuudessaan vahva aikuisten odotus: keskustelussa odotetaan oman päätöksen kypsymistä, lapsen syntymistä, kasvavan lapsen mieli-pidettä sekä uhkien mahdollista toteutumista. Oulun oikeuskäsittelyä sekä Itävallan oikeusta-pausta koskevat uutistekstit liittyvät odotuksen ja ajallisuuden tematiikkaan, kun eri oikeus-asteet tuottavat erilaisia päätöksiä sharenting-ilmiön suhteen ja aikuisiksi kasvaneiden lasten odotetaan jatkossa haastavan vanhempiaan oikeuteen. Kuten analyysi on tuonut ilmi, julkinen keskustelu sharenting-ilmiöstä on jatkuvassa legitimoinnin ja delegitimoinnin liikkeessä, mikä voi kertoa myös yksiselitteisen kansallisen lainsäädännön puutteesta. Keskustelu nostaa esiin myös lapsuuden ajallisuuden: lapsuus on yksi ajanjakso, jota rakennetaan kulttuurisesti ja johon liittyy luonnehdintoja ja kulttuurisia rajoituksia (James ja Prout 1997b, 231).

Kun lasten itsemääräämisoikeudesta ja heidän representaatioistaan käydään julkista keskustelua aikuisten kesken, toisinnetaan sharentingin perusongelmaa lasten osattomuudesta ja lasten representoimisesta aikuisten toimesta. Näin ollen aikuiset pääsevät määrittämään ongelmanasettelun ja mahdolliset ratkaisut. Aikuisten asiantuntijoiden näkemykset siitä, millaisia kuvia on sopivaa jakaa, ohittavat lasten yksilölliset näkemykset, koska myös akateeminen maailma noudattaa sukupolvijärjestystä, jossa lasten ääni tulee harvoin kuulluksi ilman tutkijoiden tekemää siivilöintiä (Alanen 2009, 23). Koska myös lupakeskustelun sääntöjä määrittävät aikuiset (Ojala 2011, 5–6), voidaan lasten mielipiteet jättää kuulematta. Tällöin uutismediat toisintavat vallanjakoa, jossa lapsilla on yhteiskunnassa vähän tai ei lainkaan vaikutusvaltaa heitä koskeviin päätöksiin (James ja Prout 1997a, 29). Toisaalta myös lasten autenttisen äänen ideaaliin liittyy problematiikkaa. Elina Noppari, Niina Uusitalo ja Reijo Kupiainen (2017, 79) ovatkin ehdottaneet, että äänen luonteeseen kuuluu sen kontekstisidonnaisuus ja että sitä määrittävät valtarakenteet.

Sharenting-ilmiöstä käytävä julkinen keskustelu asettuu lapsuusrepresentaatioineen siihen jatkumoon, jossa lapsuutta tuotetaan voimakkaasti aikuisten huolinäkökulmasta, mutta toisaalta lapsuus on viattomuuden symbolina uutismedioille myös kaupallinen hyödyke. Kuvaa-va on, kuinka uutis- ja blogitekstien asiantuntijoiden ja vanhempien mielestä sosiaalinen media ei voi olla visuaalisesti täysin lapseton tila, mutta kirjoituksissa nostetaan vain kertaalleen esiin lasten mielipiteiden puuttuminen keskustelusta. Esimerkki paljastaa, kuinka paljon lasten representaatioita tuotetaan nimenomaan aikuisyleisöjä varten. Mainonnan ja median rooli lapsuuden representaatioiden kaupallisessa hyödyntämisessä on historiallisesti suuri (Faulkner 2010; Larsen 2017), minkä vuoksi myös uutismedioiden olisi eettisesti tärkeää purkaa lapsuuden merkitysten monetisaatiota ja kehittää tilalle lapsilähtöisempiä tapoja kuvata lapsuutta ja vanhemmuutta.

Toki journalistien ja vanhempien aikuistoimijuudella myös suojellaan lapsia ja lasten toimijuutta julkisessa keskustelussa (Himma-Kadakas ja Tenor 2023, 93). Esimerkiksi erityislaatuisuuden diskurssi sisältää paljon lasten oikeuksia puoltavaa aikuispuhetta. Aikuisten toimijuutta ei tulisikaan lapsuudentutkimuksessa nähdä aina uhkana lapsille ja toisinaan myös lasten haavoittuvuus tulisi nähdä toimijuuden muotona (Punch 2016, 185–186). Aivan kuten haluttomuus tuottaa narratiiveja tulisi nähdä äänenkäyttönä (Noppari ym. 2017, 75). Lapsuuden käsittämiseen kuuluvat sen eri puolet. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole unohtaa täysin sosialisatiion merkitystä. Mutta suojelu voi toimia myös lapsia vastaan, tuottamalla heistä representaatioissa äänettömiä uhreja (Kitzinger 1997, 175–184). Suojelunäkökulma voi edelleen tuottaa pelkoa lapsissa ja rajoittaa siten lasten elämää (emt., 175). Lapset myös tarvitsevat vähemmän suojelua aikuisten toimesta, mikäli heillä on enemmän pääsyä sosiaalisiin, taloudellisiin ja poliittisiin resursseihin (emt. 184). Lisäksi uutis- ja blogitekstien puhe lapsista yhtenä ryhmänä tai ikäryhminä on ongelmallista: Lapsuudet ja lapset ovat erilaisia. Vaikka ikä perustuu biologiaan, sen näkeminen suoraviivaisena kategoriana jättää huomiotta ikään liittyvät sosiaaliset merkitykset ja sen, miten ikäryhmät ovat rakentuneet kulttuurisesti (Finch 1986; James ja Prout 1997b).

Miten lapsia ja lapsuuksia sitten voitaisiin representoida turvallisesti, reilusti ja toimijuutta lisäävästi? Tähän ei ole yksiselitteisiä vastauksia. Lasten toimijuuden lisääminen ei estä esimerkiksi lasten kuvien mahdollista väärinkäyttöä digitaalisissa ympäristöissä, mutta se voi

edesauttaa lasten voimaantumista ja muuttaa lasten positiota kuvissa. Esimerkiksi Helsingin Sanomat toteutti elokuussa 2023 lasten haastattelut tavalla, jossa kuudesluokkalaiset saivat itse päättää missä haluavat tulla kuvatuksi (HS 2023). Koska ymmärrys lasten viattomuudesta tai ihanteellisuuudesta uhreina on kulttuurisesti rakentunutta (Laiho ja Nikunen 2012, 119), journalististen prosessien tietoinen muuttaminen voi edesauttaa uudenlaista lapsuuksien representoimista, joka ei perustu universaalin lapsuuden ideaaleihin.

Suomeen on jo varttunut eri ikäisten lasten ja nuorten joukko, jota voitaisiin kuulla kokemusasiantuntijoina heitä itseään koskevassa ilmiössä. Päivi Honkatukian ja Tiina Rättilän (2023, 223–224) mukaan nuorten ääntä ja osallistumista ei uusista innovaatioista ja kehityksestä huolimatta edelleenkään oteta todesta aikuislähtöisessä yhteiskunnassa. Lapset ja nuoret kuluttavat uutisia sosiaalisessa mediassa, jossa he seuraavat niitä muun toiminnan ohessa (Nee 2019, 179). Uutistekstit ja -kuvat, joihin lapset ja nuoret törmäävät, kertovat heille mikä on journalistisesti tärkeää ja merkityksellistä (Kivimäki ja Laiho 2003, 88). Näin ollen lasten omien näkökulmien esiintuominen sharenting-ilmiötä koskevassa julkisessa keskustelussa olisi tärkeää myös nuorten yleisöjen toimijuuden kannalta.

Jatkotutkimuksen olisi tärkeää kartoittaa lasten ja nuorten näkökulmia sharenting-ilmiöön ja sitä koskevaan julkiseen keskusteluun suomalaisessa kontekstissa. Esimerkiksi kanssatutkimuksen keinoin voitaisiin vahvistaa lasten ja nuorten omaa toimijuutta sekä purkaa toiseuttavia käytäntöjä (Kulmala ym. 2023, 24).

Rahoitus

Tutkimusta on rahoittanut Emil Aaltosen Säätiö.

Viitteet

- 1 Sharenting-termi kuvaa ilmiötä osuvasti, koska se on kontaminaatio, eli kahdesta sanasta muodostettu uusi sana. Lisäksi termi on vakiintunut tutkimuskäytössä. Suomen kielessä vastaavaa kontaminaatiota ei vielä ole. Tutkimuksessa on puhuttu vanhemmuussisällöistä (Lehto 2021), mutta termi korostaa aikuisnäkökulmaa ilmiöön.

Kirjallisuus

- Abebe, Tatek. 2019. "Reconceptualising Children's Agency as Continuum and Interdependence." *Social Sciences* 8 (3): 81. <https://doi.org/10.3390/socsci8030081>
- Abidin, Crystal. 2017. "#Familygoals: Family influencers, calibrated amateurism, and justifying young digital labor." *Social Media + Society* 3 (2): 1–15. <https://doi.org/10.1177/2056305117707191>
- Alanen, Leena. 2009. Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*, toimittaneet Leena Alanen ja Kirsti Karila, 9–30. Tampere: Vastapaino.
- Alvesson, Mats ja Dan Kärreman. 2000. "Varieties of Discourse: On the Study of Organizations through Discourse Analysis: Organizational Discourse(s): Significations, Stakeholders and Strategy." *Human Relations* 53 (9): 1125–49.
- Archer, Catherine. 2019. "How Influencer 'mumpreneur' Bloggers and 'everyday' Mums Frame Presenting Their Children Online." *Media International Australia* 170 (1): 47–56. <https://doi.org/10.1177/1329878X19828365>

- Ariès, Philippe. 1962. *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*. New York: Vintage Books.
- Autenrieth, Ulla. 2018. "Family photography in a networked age: Anti-sharenting as a reaction to risk assessment and behaviour adaption." Teoksessa *Digital Parenting: The Challenges for Families in the Digital Age*, toimittaneet Giovanna Mascheroni, Cristina Ponte ja Ana Jorge, 219–231. Göteborg: Nordicom
- BBC. 2018. 'Sharenting' puts young at risk of online fraud. Luettu 27.9.2023. <https://www.bbc.com/news/education-44153754>
- Blum-Ross, Alicia ja Sonia Livingstone. 2017. "'Sharenting', parent blogging and the boundaries of the digital self." *Popular Communication* 15 (2): 110–125. <https://doi.org/10.1080/15405702.2016.1223300>
- Bolotta, Giuseppe ja Dymna Devine. 2022. "Contested Futures: The 'humanitarian Value' of Childhood in Rural Sierra Leone." *Current sociology* 70 (4): 557–577.
- Bouvier, Gwen ja Joel Rasmussen. 2022. *Qualitative research using social media*. Abingdon: Routledge.
- Boyden, Jo. 1997. "Childhood and the policy makers: A comparative perspective on the globalization of childhood." Teoksessa *Constructing and reconstructing childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood*, toimittaneet Allison James ja Alan Prout, 190–229. London: Falmer Press.
- Canosa, Antonia ja Anne Graham. 2020. "Tracing the Contribution of Childhood Studies: Maintaining Momentum While Navigating Tensions." *Childhood* 27 (1): 25–47.
- Carter, Cynthia. 2022. "Children's citizenship and the news." Teoksessa *The Routledge international handbook of children, adolescents, and media*, toimittanut D. Lemish, 185–193. New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Edmonds, Ruth. 2019. "Making Children's 'Agency' Visible: Towards the Localisation of a Concept in Theory and Practice." *Global studies of childhood* 9 (3): 200–211.
- Fairclough, Norman. 1995. *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman. 2003. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.
- Faulkner, Joanne. 2010. *The importance of being innocent: Why we worry about children*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Finch, Janet. 1986. "Age". Teoksessa: *Key variables in social investigation*, Toimittanut Robert Burgess, 13–30. Lontoo: Routledge ja Kegan Paul.
- Giddens, Anthony. 1979. *The central problems of social theory*. London: Mcmillan.
- Hammersley, Martyn. 2017. "Childhood Studies: A Sustainable Paradigm?" *Childhood* 24 (1): 113–127. <https://doi.org/10.1177/0907568216631399>
- Helsingin Sanomat. 2023. Nytkö lapsuus loppuu? Luettu 25.9.2023. <https://alasin-delivery.datadesk.hs.fi/06c77237-f8d5-4070-8697-5e6c37cdf33f/index.html>
- Himma-Kadakas, Marju ja Carina Tenor. 2023. "Children and adolescents as news sources: research brief on voice and agency of minors in Swedish and Estonian journalistic regulative documents." *Journal of Children and Media* 17 (1): 87–96. <https://doi.org/10.1080/17482798.2022.2127818>
- Hokkanen, Julius, Anne Soronen, Karoliina Talvitie-Lamberg ja Sanna Valtonen. 2021. "Haavoittuvuuden kudelmat: Digitaalinen subjekti ja haavoittuvuus datavetoista yhteiskuntaa käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa." *Media & viestintä* 44 (2): 69–91. <https://doi.org/10.23983/mv.109860>
- Honkatukia, Päivi ja Tiina Rättilä (toim.) 2023. *Young People as Agents of Sustainable Society: Reclaiming the Future*. Milton: Taylor & Francis.
- Iltalehti. 2022. Presidenttiperhe harvinaisessa yhteiskuvassa Turussa: Aaro-poika hymyilevänä kisakatsomossa. Luettu 16.4.2024. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/ca45bc67-1064-452b-aaa5-e18f7d713a03>
- James, Allison. 2011. "Suojelu ja/vai riski: Näkökulma vallitsevaan lapsuuden kulttuuriseen politiikkaan." Teoksessa *Suojeltu lapsuus? Raportti Lapsuudentutkimuksen päiviltä 2011*, toimittaneet Emma Aalto, Maarit Alasuutari, Tarja Heino, Tuuli Lamponen ja Niina Rutanen, 9–16. Tampere: Juvenes Print.
- James, Allison ja Adrian James. 2008. *Key concepts in childhood studies*. London: Sage Publications.
- James, Allison ja Alan Prout. 1997a. "A new paradigm for the sociology of childhood? Provenance, promise and problems." Teoksessa *Constructing and reconstructing childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood*, toimittaneet Allison James ja Alan Prout, 7–33. London: Falmer Press.
- James, Allison ja Alan Prout. 1997b. "Re-presenting childhood: Time and transition in the study of childhood." Teoksessa *Constructing and reconstructing childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood*, toimittaneet Allison James ja Alan Prout, 230–250. London: Falmer Press.
- Julkisen sanan neuvosto [JSN]. 2022. 8o8o & 8o82/UL/22. Luettu 27.9.2023. <https://jsn.fi/paatos/8o8o-8o82-ul-22/>
- Kaziaj, Emiljano. 2016. "'The Adult Gaze': Exploring the Representation of Children in Television News in Albania." *Journal of children and media* 10 (4): 426–442.

- Kallio, Saara-Maija. 2021. Lasten kaupalliset kasvot: Sharenting-ilmiö äitien blogeissa. *Media & viestintä* 44 (3): 52–72. <https://doi.org/10.23983/mv.111509>
- Kallio, Saara-Maija. 2022. Viattoman lapsen representaatio äitien ilmasto- ja ekologisuusaiheisissa Instagram-julkaisuissa. *Lähikuva – audiovisuaalisen kulttuurin tieteellinen julkaisu* 35 (1–2): 83–100. <https://doi.org/10.23994/lk.116479>
- Kitzinger, Jenny. 1997. "Who are kidding? Children, power and the struggle against sexual abuse." Teoksessa *Constructing and reconstructing childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood*, toimittaneet Allison James ja Alan Prout, 165–189. London: Falmer Press.
- Kivimäki, Sanna ja Marianna Laiho. 2003. "Tytöt arjessa, pojat vapaalla – lasten paikka lehtikuvassa." *Media & viestintä* 26 (4–5): 88–101.
- Kivimäki, Ville, Minna Harjula, Antti Malinen ja Pasi Nevalainen. 2021. "Sadan vuoden kansalaisuus: yhteiskunta, yksilö ja toimijuus." Teoksessa *Suomalaisen yhteiskunnan historiaa 1400–2000. Osa 1: Rakenteet ja instituutiot*, toimittaneet Petri Karonen, Nils Erik Villstrand ja Pertti Haapala, 377–417. Tampere: Vastapaino.
- Kulmala, Meri, Sanna Spišák, Satu Venäläinen, Marjukka Laiho, Katariina Hakala ja Tiina Rättilä. 2023. "Mitä on kanssatutkimus?" Teoksessa *Kanssatutkimus. Ihanteet ja käytännöt*, toimittaneet Meri Kulmala, Sanna Spišák ja Satu Venäläinen, 11–31. Tampere: Tampere University Press.
- Laiho, Marianna ja Nikunen, Kaarina. 2012. "Uhreista parhaat? Lapset Irakin sodan ja Gazan kriisin lehtikuvissa." *Media & viestintä* 35 (3–4): 118–136.
- Larsen, Anna Grøndahl. 2017. "Protection or Participation? Editorial evaluation of two news serials concerning irregular migrant children." *Journalism Practice* 11 (7): 893–908. <https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1209975>
- Lastensuojelun Keskusliitto. 2019. *Lapsi verkossa – Näkökulmia lasten oikeuksiin ja tietosuojaan digitaalisessa ympäristössä*. Luettu 30.4.2024. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Lapsi-verkossa.pdf>
- Ledin, Per ja David Machin. 2022. "Multimodal Critical Discourse Analysis: How to Reveal Discourses of Health and Ethics in Food Packaging." Teoksessa *The SAGE Handbook of Visual Research Methods*, toimittaneet Luc Pauwels ja Dawn Mannay, 1–16. Lontoo: SAGE Publications.
- Lehtinen, Anja-Riitta. 2009. "Lasten toiminta, toimintaresurssit ja toimijuus päiväkotiympäristössä." Teoksessa *Lapsuus, lapsuuden instituutit ja lasten toiminta*, toimittaneet Leena Alanen ja Kirsti Karila, 89–114. Tampere: Vastapaino.
- Lehto, Mari. 2021. *Affective Power of Social Media - Engagements with Networked Parenting Culture*. Turku: Painosalama.
- Lipu, Merike ja Andra Siibak. 2019. "'Take It down!': Estonian Parents' and Pre-Teens' Opinions and Experiences with Sharenting." *Media International Australia* 170 (1): 57–67. <https://doi.org/10.1177/1329878X19828366>
- MacKay, R. 1973. "Conceptions of children and models of socialization." Teoksessa *Childhood and socialization*, toimittanut H. P. Dreitzel, 27–43. Lontoo: Collier-Macmillan,
- Mitchell, Kerry. L. ja Tracey Colville. 2022. "Can you hear me?" An exploratory study investigating the representation and impact of children's views in multi-agency meetings. *Children & Society* 36 (4): 472–493. <https://doi.org/10.1111/chso.12506>
- Moser, Carol, Tianying Chen ja Sarita Schoenebeck. 2017. "Parents' and children's preferences about parents sharing about children on social media." *Conference on Human Factors in Computing Systems – Proceedings 2017*, 5221–5225. <https://doi.org/10.1145/3025453.3025587>
- Mustola, Marleena ja Kiili, Johanna. 2021 (2019). "Lähikuvassa itkevä, räkäinen lapsi – voiko blogeissa esitettyjä lapsuuksia tutkia eettisesti kestäväällä tavalla?" Teoksessa *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka II, Tutkimuseettisestä sääntelystä etettyyn kohtaamiseen*, toimittaneet Niina Rutanen ja Kaisa Vehkalahti, 122–135. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Nee, Rebecca C. 2019. "Youthquakes in a Post-Truth Era: Exploring Social Media News Use and Information Verification Actions Among Global Teens and Young Adults." *Journalism & Mass Communication Educator* 74 (2): 171–184.
- Noppari, Elina, Niina Uusitalo ja Reijo Kupiainen. 2017. "Talk to me! Possibilities of constructing children's voices in the domestic research context." *Childhood* 24 (1): 68–83.
- Ojala, Ulla. 2011. *Opas lasten haastattelijoille ja kuvaajille*. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Olson, Debbie ja Giselle Rampaul. 2022. "Representations of childhood in the media." Teoksessa *The Routledge international handbook of children, adolescents, and media*, toimittanut D. Lemish, 25–32. New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Ouvrein, Gâelle ja Karen Verswijvel. 2019. "Sharenting: Parental adoration or public humiliation? A focus group study on adolescents' experiences with sharenting against the background of their own impression management." *Children and Youth Services Review* 99, 319–327.

- Pelastakaa Lapset. 2021. *Arkkipäiväiset kuvat lapsista seksualisoivassa kontekstissa*. Luettu 11.9.2023. https://www.pelastakaaalapset.fi/wp-content/uploads/2023/06/nettivilhje_arkkipaivaisetkuvat_2021.pdf
- Pietikäinen, Sari ja Anne Mäntynen. 2009. *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Punch, Samantha. 2016. "Exploring children`s agency across majority and minority world contexts." Teoksessa *Reconceptualising agency and childhood: New perspectives in childhood studies*, toimittaneet Florian Esser, Meike B. Baader, Tanja Betz ja Beatrice Hungerland, 183–196. New York: Routledge.
- Pynnönen, Anu. 2013. *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Working paper. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ryan, Kevin William. 2012. "The new wave of childhood studies: Breaking the grip of bio-social dualism?" *Childhood* 19 (4): 439–452.
- Solberg, Anne. 1997. "Negotiating childhood: Changing constructions of age for Norwegian children." Teoksessa *Constructing and reconstructing childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood*, toimittaneet Allison James ja Alan Prout, 126–144. London: Falmer Press.
- Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus [STM]. 2024. Lapsistrategia. Luettu 11.9.2023. <https://stm.fi/lapsistrategia>
- Sparrman, Anna ja Anne-Li Lindgren. 2010. "Visual Documentation as a Normalizing Practice: a New Discourse of Visibility in Preschool." *Surveillance & society* 7 (3/4): 248–261.
- Suoninen, Eero. 2021. Diskurssianalyysi. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittanut Jaana Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Luettu 27.9.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>
- Talvitie-Lamberg, Karoliina, Vilma Lehtinen ja Sanna Valtonen. 2022. "Tactics of invisibility: How people in vulnerable positions make datafied everyday life livable." *New Media and Society OnlineFirst*, 1–21. <https://doi.org/10.1177/14614448221136077>
- Time. 2013. Words of the Week: New Jersey 'Jughandles,' Oversharenting and More. Luettu 11.9.2023. <https://newsfeed.time.com/2013/02/06/words-of-the-week-new-jersey-jughandles-oversharenting-and-more/>
- Tisdall, E. Kay M. 2012. "The Challenge and Challenging of Childhood Studies? Learning from Disability Studies and Research with Disabled Children." *Children & Society* 26 (3): 181–191.
- Tisdall, E. Kay M. 2016. "Subjects with Agency? Children's Participation in Family Law Proceedings." *The Journal of social welfare & family law* 38 (4): 362–379.
- Ulkoministeriö [UM]. 2023. Suomelle suosituksia YK:n lapsen oikeuksien komitealta. Luettu 28.9.2023. https://um.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/suomelle-suosituksia-yk-n-lapsen-oikeuksien-komitealta
- United Nations [UN]. 1989. Convention on the rights of the child. Geneva: UN Office of High Commissioner for Human Rights (OHCHR). Luettu 27.4.2024. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
- Uusitalo, Niina. 2015. *Hallinnan tekemiset: Mediakasvatuspolitiikan diskursiivinen tuottaminen*. Tampere: Tampere University Press.
- Vanderbeck, Robert M. 2010. "Kompetentteja sosiaalisia toimijoita? Pohdintoja lapsuuden tutkimuksen 'aikuisista.'" Teoksessa *Missä lapsuutta tehdään?*, toimittaneet Kirsi Pauliina Kallio, Aino Ritala-Koskinen ja Niina Rutanen, 33–52. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Vänskä, Annamari. 2012. *Muodikas lapsuus: Lapset mainoskuivissa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy.
- Wodak, Ruth. 2001. "What CDA is about – a summary of its history, important concepts and its developments." Teoksessa *Methods of critical discourse analysis*, toimittaneet Ruth Wodak ja Michael Meyer, 1–13. London: SAGE Publications

Aineisto

- Helsingin Sanomat [HS]. 20.4.2016. Vanhempi, teetkö lapsestasi sometähteä vai suojeletko lastasi netin vaaroilta? Vastaa HS:n kyselyyn. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000002897208.html>
- Helsingin Sanomat [HS]. 16.11.2020. Vanhempien sosiaalisessa mediassa julkaisemat kuvat tai videot usein loukkaavat lapsen yksityisyyttä. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000007621573.html>
- Helsingin Sanomat [HS]. 22.3.2021. Blogissa lapsista julkaistaan hyvin yksityisiä tietoja, mutta asia ei tunnu kiinnostavan ketään. <https://www.hs.fi/paivanlehti/23032021/art-2000007874825.html>
- Helsingin Sanomat [HS]. 11.9.2021. Lapsen digitaalinen jalanjälki pitää turvata. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000008248156.html?share=9252647b0e5126a0fc85aae499f2ed54>

- Helsingin Sanomat [HS]. 16.9.2021. Lapsella on oikeus suojata yksityisyyttään. <https://www.hs.fi/mielpide/art-2000008262989.html>
- Iltalehti [IL]. 18.6.2021. Tunnettu julkkis jakaa videoita Ellan lapsesta somessa – ilman lupaa. <https://www.iltalehti.fi/perheartikkelit/a/61a600ce-780c-48f7-97cb-c0184ec162e8>
- Iltta-Sanomat [IS]. 27.8.2015. MLL:n lakimies lasten kuvien julkaisusta: ”Vanhemmat eivät omista lastensa yksityisyyttä”. <https://www.is.fi/perhe/art-2000000982573.html>
- Iltta-Sanomat [IS]. 19.7.2019. Tarja Halonen varoittaa lasten kuvien julkaisusta somessa: ”Vanha mustavalkokuva lapsista pylyy paljaana lampaantaljalla on pientä verrattuna siihen”. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006178889.html>
- Iltta-Sanomat [IS]. 7.6.2021. Ole varovainen, kun julkaiset lapsen kuvia netissä – vältä etenkin tätä tilannetta. <https://www.is.fi/digitoday/art-2000008033291.html>
- Kaksplus. 20.10.2016. Älä tee näitä 7 virhettä, jos postaat lapsestasi sosiaaliseen mediaan. <https://kaksplus.fi/vanhemmuus/ala-tee-naita-7-virhetta-postaat-lapsestasi-sosiaaliseen-mediaan/>
- Kaleva. 18.3.2016. Lastensa kohuvideosta syytteeseen joutuneen isän syyte hylättiin. <https://www.kaleva.fi/lastensa-kohuvideosta-syytteeseen-joutuneen-isan-s/1763477>
- Kaleva. 29.6.2018. Oulun huostaanottovideo: KKO pui huoltajan oikeutta julkaista tietoja lapsestaan – ennakkotapaus someen ja blogeihin. <https://www.kaleva.fi/oulu-huostaanottovideo-kko-pui-huoltajan-oikeutta/1798270>
- Lehteri. 12.6.2017. Hyvää fiilistä vai uhka. <https://www.lehteri.fi/henkijaelama/hyvaa-fiilista-vai-teeetkoihka/>
- MTV Uutiset [MTV]. 3.3.2016. Lapset voivat pian haastaa vanhempansa oikeuteen somekuvista. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/lapset-voivat-pian-haastaa-vanhempansa-oikeuteen-somekuvista/5769472#gs.a4f4mx>
- MTV Uutiset [MTV]. 4.12.2018. Isä kuvasi 9-vuotiaiden lastensa huostaanoton – videon julkaiseminen loukkasi korkeimman oikeuden mukaan lasten yksityisyyttä. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/isa-kuvasi-9-vuotiaiden-lastensa-huostaanoton-videon-julkaiseminen-loukkasi- korkeimman-oikeuden-mukaan-lasten-yksityisyytta/7191434#gs.a462jj>
- Turun Sanomat [TS]. 22.5.2019. Lapsella oikeus yksityiselämän suojaan myös perhepiirissä. <https://www.ts.fi/puheenvuorot/4585053>
- Vau.fi. 18.1.2015. Kannattaako lapsen kuva jakaa somessa?. <https://www.vau.fi/perhe/vanhemmuus/kannattaako-lapsen-kuvaa-jakaa-somessa/>
- Yleisradio [Yle]. 26.1.2015. Unohda lapsen kuvan laittaminen nettiin, jos siinä on paljasta pintaa. <https://yle.fi/a/3-7754361>
- Yleisradio [Yle]. 13.7.2016. ”Olisiko kiva, jos joku julkaisisi kuvan sinusta vessanpöntöllä?” Lapsen oikeus yksityisyyteen voi unohtua somessa. <https://yle.fi/a/3-9014673>
- Yleisradio [Yle]. 15.10.2018. ”Hei, kato millaisia kuvia sun äitisi julkaisee sinusta” – Vanhemman huomionkipeys voi jyrätä lapsen edun somessa. <https://yle.fi/a/3-10457217>
- Yleisradio [Yle]. 12.12.2018. Lasten kuvien julkaisemisessa pitää aina miettiä lapsen etua, sanoo professori – ”Mitä nettiin laittaa, löytyy vielä vuosien jälkeen”. <https://yle.fi/a/3-10550283>
- Yleisradio [Yle]. 4.7.2019. ”Kesäkuun suosituin postaus oli, että olemme alkaneet käymään potalla”, sanoo bloggaaja Iida Åfeldt, mutta mitä lapsesta kannattaa julkistaa somessa?. <https://yle.fi/a/3-10861881>

English abstract

Adults' negotiation about children's visibility

Children's (non)agency in news and blog texts concerning the sharenting phenomenon

In this article, I examine how children's agency is structured discursively in news and blog texts dealing with the sharing of children's images. The article's approach towards childhood comes from sociological childhood studies, which emphasizes children's agency and participation in the society. The data consists of a total of 95 Finnish news articles and blog posts, which deal with the so-called sharenting phenomenon, i.e. the way parents share pictures and information about their children on social media platforms. With the help of multimodal critical discourse analysis (MCDA), I have identified three discourses that construct children's agency in the public debate: 1) The discourse of control, 2) The discourse of time, and 3) The discourse of special quality. I suggest that the public debate about the sharenting phenomenon reproduces the way of representing childhood by adults and for adults. Children's voices are seldom heard in the debate. The discussion is also characterized by anticipation, where the adults' viewpoints are focused on the children's growth and development and possible changes in regulation of sharenting phenomenon.

Keywords: agency, childhood, discourse analysis, public debate, sharenting

Kirjoittaja

Saara-Maija Kallio, YTM, väitöskirjatutkija

Saara-Maija Kallio on mediatutkimuksen väitöskirjatutkija Tampereen yliopiston Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunnassa. Kallion väitöskirjatutkimus käsittelee lasten toimijuutta ja viattomuuden representaatioita sharenting-ilmion kontekstissa.